

การควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการ เปิดอภิปรายทั่วไป

ในบทนี้จะกล่าวถึงการควบคุมรัฐบาล โดยรัฐสภาโดยวิธีการ เปิดอภิปรายทั่วไป ตั้งแต่สมัยที่ประเทศไทยมีการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะศึกษา ความสมัยของรัฐสภาดังที่ไต่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ เนื่องจากรัฐธรรมนูญและหรือข้อบังคับการประชุมสภาได้กำหนดจำนวนสมาชิกผู้เสนอชื่อเพื่อรับรองญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปไว้แตกต่างกัน ผู้เขียนจะขอยกหลักและอำนาจตามกฎหมายข้อบังคับดังกล่าวมาเพื่อเป็นแนวทางก่อน ส่วนการเสนอ ญัตติในแต่ละของรัฐสภานี้จะไต่กล่าว เรียงลำดับติดต่อกันไปประกอบกับเหตุการณ์ทางการเมือง ที่เกี่ยวข้องกับการ เปิดอภิปรายในแต่ละครั้งด้วย

๓.๑ หลักและอำนาจในการ เปิดอภิปรายทั่วไป (ตามรัฐธรรมนูญและข้อบังคับประชุมสภาผู้แทน-
ราษฎร)

การที่สมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อให้รัฐบาลแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน หรือในกรณีเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรี เป็นรายตัวหรือทั้งคณะนั้น เป็นวิธีการควบคุมของสมาชิกรัฐสภาต่อรัฐบาลชั้นสุดท้าย นอกจากวิธีการอื่นที่รัฐธรรมนูญกำหนด เพราะถ้ารัฐบาลแพ้อะไรจากการ เปิดอภิปรายทั่วไป รัฐบาลต้องลาออกเพื่อให้ฝ่ายที่มีเสียงข้างมากในรัฐสภาได้จัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ ต่อไป หรือในทางตรงข้ามกัน รัฐบาลอาจจะใช้วิธีการยุบสภาเพื่อให้มีการ เลือกลงตั้งสมาชิกสภา- ผู้แทนราษฎรใหม่แล้วแต่กรณีที่รัฐบาลเห็นว่าวิธีการใดจะเหมาะสม คร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ ทัศนะไว้ว่า "...สมาชิกฝ่ายรัฐบาลหรือสังกัดพรรครัฐบาลย่อมเกรงว่าจะไม่เข้าชื่อร้องขอให้ เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อขอให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็นรายตัวหรือทั้งคณะ เพราะเท่ากับเป็นการสาวไส้ให้กากิน โดยสมาชิกฝ่าย ค้านจะถือโอกาสสวมรอย ฉะนั้น สมาชิกฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลย่อมไม่กระทำโดยเด็ดขาด..."

^๑ หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๓, ไม่ปรากฏที่พิมพ์, หน้า ๒๕๕.

จึงอาจกล่าวได้ว่า การควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการนี้เป็นเครื่องมือของฝ่ายค้านโดยเฉพาะ ทั้งนี้ เพราะสมาชิกฝ่ายรัฐบาลจะต้องมีการอภิปรายหรือซักถามรัฐบาลในที่ประชุมพรรคมาก่อนแล้ว

๓.๑.๑ ข้อกำหนดเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกที่ร่วมกันเข้าชื่อ เพื่อแสดงมติเปิดอภิปรายทั่วไป

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑ (๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕) มิได้กำหนดวิธีการควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการนี้ไว้ ต่อมาเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒ (๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕) จึงได้บัญญัติถึงวิธีการควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการ เปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนไว้แต่เพียงว่า "...สภาย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะลงมติความไว้วางใจในรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะ และมติดังกล่าวไว้วางใจนั้นท่านมีให้ลงในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา" ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกที่จะเข้าชื่อเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปได้บัญญัติไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาว่า "...มติดังกล่าวเปิดอภิปรายทั่วไปในข้อบัญญัติต้องมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๑๕ คน" ต่อมาเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ (๒๔๘๘) เป็นต้นมา จึงได้กำหนดจำนวนสมาชิกที่จะเข้าชื่อรับรองในการเสนอมติเปิดอภิปรายทั่วไปไว้แน่ชัด เช่น รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ (๒๔๘๘) รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๔ (๒๔๙๐) ได้กำหนดจำนวนไว้ ๒๕ คน รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ (๒๔๙๒) และรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ (๒๔๙๕) ได้กำหนดจำนวนสมาชิกที่จะเข้าชื่อเสนอมติเปิดอภิปรายทั่วไปไว้ดังนี้ ในกรณีการเข้าชื่อเสนอมติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติไว้ไม่ต่ำกว่า ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา สำหรับในกรณีการเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัว

๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๔๑.

๓ ข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ข้อ ๒๔
วรรค ๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๑, หน้า ๖๑๒.

๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๘ มาตรา ๓๔.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๐ มาตรา ๔๒.

๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ มาตรา ๑๓๐.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๕ มาตรา ๗๕.

หรือทั้งคณะ กำหนดจำนวนสมาชิกไว้ไม่ต่ำกว่า ^๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ^๖ ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘ (๒๕๑๑) ได้กำหนดจำนวนสมาชิกที่จะเข้าชื่อเสนอนิติเปิดอภิปรายทั่วไปไว้ไม่ต่ำกว่า ^๕ ของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา แต่ถ้านักการเมืองเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจในกำหนดจำนวนสมาชิกไว้ไม่ต่ำกว่า ^๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา ^๗ เป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ ๙ ซึ่งเรียกว่า รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ๒๕๐๒ นี้มีไต่ถามบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปแต่อย่างใด (เพราะสภาที่ตั้งขึ้นทำหน้าที่เพียง ๒ ฐานะเท่านั้น คือ ร่างรัฐธรรมนูญ และนิติบัญญัติ)

๓.๑.๒ วิธีเสนอนิติเพื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไป

เนื่องจากนิติขอเปิดอภิปรายทั่วไปถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยทั่วไปตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้กำหนดไว้ว่า เมื่อประธานสภาได้รับนิติตั้งกล่าวแล้ว ให้รีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี และให้บรรจุเข้าระเบียบวาระเป็นเรื่องการคว่ำสมาชิกเสนอล่วงหน้าก่อนเวลาประชุมครั้งใดไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระในครั้งนั้น ^๘ โดยมีจำนวนสมาชิกรับรองนิติตามข้อบังคับการประชุมสภา หรือตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

การเสนอนิติเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น ผู้เสนอนิติจะต้องแสดงรายละเอียดให้ชัดคว่ำว่า จะเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อไม่ลงมติหรือลงมติ ในกรณีการลงมติเพื่อไม่ไว้วางใจรัฐบาลเป็นรายตัวรัฐมนตรีหรือทั้งคณะในเรื่องใดบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้กล่าวหาคือฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนและผู้ถูกกล่าวหาคือ ฝ่ายรัฐบาล ได้ชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจโดยแจ่มแจ้ง สมาชิกจะได้ลงคะแนนแสดงความคิดเห็นได้ถูกต้อง หลังจากที่ไต่ถามข้อเท็จจริงพอสมควรแล้ว

^๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ มาตรา ๑๒๗ และ ๑๒๘ ตามลำดับ.

^๘ พิจารณาดนวก ข.

การ เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในกรณีที่ไม่มีการลงมติ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนมีสิทธิเสนอได้ ส่วนกรณีที่มีการลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ สมาชิกสภาผู้แทนเท่านั้นที่มีสิทธิเสนอได้ สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเสนอ แต่ในกรณีที่มีสภาเดียว เช่น รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒ (๒๕๓๕) รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ (๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๔๕) สิทธิในการ เสนอญัตติดังกล่าวจึงตกอยู่กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท

เมื่อเปิดอภิปรายแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลปฏิบัติดังนี้คือ

๑. สมาชิกอื่น ๆ สามารถเข้าร่วมอภิปรายซักถามได้ทุกคน ไม่จำกัดเฉพาะผู้เสนอญัตติหรือผู้รับรองญัตติเท่านั้น
๒. สมาชิกอภิปรายได้ไม่เกิน ๑๕ นาที แต่ถ้าหากเป็นปัญหาที่โต้เถียงกันเป็นปัญหาสำคัญยิ่ง และได้รับคำยินยอมจากประธานก็อภิปรายต่อไปได้ ถ้าหากเป็นกรณีที่สมาชิกผู้นั้นร้องขอ ประธานจะอนุญาตให้อภิปรายต่อไปได้อีกไม่เกินครั้งละ ๑๐ นาที^{๑๐}
๓. รัฐบาลต้องตอบชี้แจง
๔. เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลงแล้ว ต้องมีการลงคะแนนแสดงมติของสภาตามที่โต้ตั้งเงื่อนไขไว้

การลงคะแนนเกี่ยวกับความไว้วางใจหรือการลงคะแนนให้ผ่านระเบียบวาระอภิปรายนั้น ถ้าหากเป็นรัฐบาลที่ถือเกียรติมาก ๆ หรือถือว่ามีความเข้มแข็งเพียงพอแล้ว ก็ไม่ยอมให้มีการ

^๘ ข้อสังเกต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้บัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับการ เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในมาตรา ๑๓๐ ว่า สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปได้ในกรณีไม่ลงมติ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทน

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้ให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปทั้งไม่ลงมติและลงมติ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนตามมาตรา ๑๒๓ และ ๑๒๔.

^{๑๐} ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๕๓๓ ข้อ ๓๘, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๑, หน้า ๖๑๓.

ลงมติผ่านระเบียบวาระไป จะต้องขอให้มีการลงคะแนนเกี่ยวกับความไว้วางใจทันที^{๑๑} แต่เพื่อป้องกันมิให้สภาได้กระทำไปโดยหุนหันพลันแล่น รัฐธรรมนูญจึงห้ามมิให้สภาลงมติในญัตติที่เปิดอภิปรายทั่วไปในวันเดียวกันกับที่สภาได้เสร็จการอภิปรายนั้น ซึ่งนับว่าเป็นการรอบคอบอย่างยิ่ง เพราะเป็นการผ่อนคลายอารมณ์อันเคร่งเครียดของสมาชิกสภาทั้งหลายให้ได้พิจารณาไตร่ตรองด้วยความสุขุมรอบคอบเสียก่อน ในกรณีที่สภานิติบัญญัติมีสองสภา โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๔๘๒ ได้บัญญัติไว้ว่า "...เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาผู้แทนสิ้นสุดลง โดยมีข้อความมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ก็ให้ประธานสภาผู้แทนแจ้งไปยังประธานวุฒิสภา และในกรณีเช่นว่านี้วุฒิสภาอาจเปิดอภิปรายทั่วไปในปัญหาเดียวกันนั้น และอาจส่งข้อสังเกตไปยังสภาผู้แทนเพื่อประกอบการพิจารณาของสภานั้นได้ การลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจให้สภาผู้แทนกระทำภายหลังที่ได้รับแจ้งผลแห่งการประชุมปรึกษาของวุฒิสภาตามความในวรรคก่อนแล้ว"^{๑๒} จึงกล่าวได้ว่า การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ดังนี้เป็นลักษณะการ "รังผึ้งภายในรัฐสภา" ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนจะตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศไว้ขั้นหนึ่งก่อนที่จะลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐบาล โดยจะได้อีกศึกษาข้อเท็จจริงในการเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปที่เคยมีมาในรัฐสภาของไทยต่อไป

๓.๒ การเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกรัฐสภาสมัยต่าง ๆ

๓.๒.๑ การเปิดอภิปรายทั่วไปในรัฐสภาสมัยที่ ๒ ระยะที่ ๑ ในระยะเวลาที่พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้ารัฐบาล

ในรัฐสภาสมัยนี้ สมาชิกสภาได้เสนอญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปถึง ๑๒ ครั้ง ในระยะเวลาดังนี้ ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๗ จำนวน ๕ ครั้ง พุทธศักราช ๒๔๘๘ จำนวน

^{๑๑} การเปิดอภิปรายทั่วไปเรื่องเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในการขึ้นค่าเช่าอาคาร โดยนายอรุณ ทองบัวโชติ ส.ส.พระนคร เป็นผู้เสนอ ในสมัยนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้ารัฐบาล เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปใกล้จะสิ้นสุดลง ก็ได้มีสมาชิกฝ่ายหนึ่งเสนอให้ผ่านระเบียบวาระ อีกฝ่ายหนึ่งคือ เจ้าของญัตติเสนอขอถอน แต่หัวหน้ารัฐบาลขอให้มีการลงมติ เมื่อลงมติแล้วรัฐบาลได้รับความไว้วางใจด้วยคะแนนเสียง ๗๔ เสียง จากจำนวนสมาชิกที่เข้าประชุม ๗๕ คน

^{๑๒} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๒ มาตรา ๑๓๑.

๓ ครั้ง พุทธศักราช ๒๔๗๔ จำนวน ๑ ครั้ง พุทธศักราช ๒๔๘๐ จำนวน ๒ ครั้ง พุทธศักราช ๒๔๘๑ จำนวน ๑ ครั้ง ทั้งนี้โดยมีหัวข้อคดีดังนี้^{๑๓}

๑. เรื่องเกี่ยวกับการ เพาะพันธุ์ปลาในบึงบรเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์
๒. เรื่องเกี่ยวกับพระราชนันทิกของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
๓. เรื่องเกี่ยวกับการส่งข้าราชการและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำงานต่างประเทศ
๔. เรื่องเกี่ยวกับนโยบายการปราบปรามโจรผู้ร้าย นโยบายภาษีรัฐูปกรนโยบายอาคารคานา ภาษีเงินได้ และภาษีการค้า
๕. เรื่องเกี่ยวกับการจัดการดินในประเทศไทย
๖. เรื่องเกี่ยวกับภาษีอากร
๗. เรื่องเกี่ยวกับรถไฟแผ่นดิน
๘. เรื่องเกี่ยวกับความไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ
๙. เรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุงภาษีอากร
๑๐. เรื่องเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์
๑๑. เรื่องเกี่ยวกับการควบคุมหนังสือพิมพ์
๑๒. เรื่องเกี่ยวกับการ เก็บเงินค่าเล่าเรียน

สาเหตุและ เหตุผลที่สมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป

เนื่องจากสมาชิกรัฐสภาสมัยที่ ๒ ระยะที่ ๑ นี้มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมร่วมกับสมาชิกประเภทแต่งตั้งอยู่ในสภาเดียวกัน สมาชิกสภาผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งนี้ก็ไม่สามารถจะแยกได้ชัดว่าเป็นฝ่ายค้านหรือสนับสนุนรัฐบาล ทั้งนี้เพราะไม่มีพรรคการเมืองที่เป็นสถาบันที่เป็นที่รวมพลังทางความคิดในทางการเมืองเลย ฉะนั้น สมาชิกรัฐสภามักต่างคนต่างก็ทำหน้าที่ของตนในลักษณะ เอกเทศ ดังนั้น เมื่อเรื่องใดที่สมาชิกต้องการทราบข้อเท็จจริงในรายละเอียดมากกว่าการตั้งกระทู้ถาม ก็รวบรวมเพื่อนสมาชิกเข้าชื่อกันให้ได้ครบตามข้อบังคับการประชุมและหรือตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เสนอญัตติเปิดอภิปรายขึ้น ดังจะได้กล่าวสาเหตุและเหตุผลที่

^{๑๓} พิจารณาด่วน ก-๑ ถึง ก-๑๒.

สมาชิกเสนอเป็นญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปเรียงลำดับทั้ง ๑๒ ครั้งต่อไป

๑. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเรื่องการเพาะพันธุ์ปลาในบึงบรเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปญัตติแรก เสนอโดย นายสวัสดิ์ ยู่ระเวส สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้โดยมีสมาชิกร่วมกันลงชื่อรับรองญัตติ ๑๕ คน ผู้เสนอญัตติได้ให้เหตุผลว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณบึงได้รับความเดือดร้อนเพราะรัฐบาลได้ปิดกั้นห้าม เพราะนโยบายนี้เป็นต้นกรณีแห่งความทุกข์ยากเดือดร้อนอย่างสำคัญของชาวนครสวรรค์ส่วนหนึ่งที่เดียว และความทุกข์ยากอันนี้ผู้ที่บรรเทาหรือบำบัดได้ก็ไม่มีใคร นอกจากรัฐบาล ฉะนั้น ที่ทำเรื่องเสนอเป็นญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปก็เพราะว่า นอกจากวิธีนี้แล้วก็ไม่มีวิธีอื่นที่เหมาะสมหรือสะดวก และเมื่อได้มีการซักถามรัฐบาลจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงมีมติให้ผ่านระเบียบวาระไป^{๑๕}

๒. เรื่องเกี่ยวกับพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากได้มีพระราชบัญญัติการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัฐบาลในขณะนั้น รัฐบาลจึงนำเรื่องนี้ไปแถลงให้รัฐสภาทราบ^{๑๖} ต่อจากนั้น จึงได้มีสมาชิกสภาผู้แทนเสนอเป็นญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป โดยนายไต ปาณิกบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร มีสมาชิกรับรอง ๑๗ คน^{๑๗} ทั้งนี้โดยผู้เสนอต้องการให้รัฐบาลได้ชี้แจงถึงนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลดำเนินการไป และเป็นการซักกับเจตนารมณ์ขององค์พระมหากษัตริย์ถึงขั้นที่พระองค์ทรงสละราชสมบัติ โดยสมาชิกได้ตั้งประเด็นซักถามรัฐบาลว่า สิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการไปเหมาะสมแล้วหรือในข้อต่อไปนี้^{๑๘}

^{๑๕} พิจารณาด่วน ก-๑.

^{๑๕} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑/๒๔๗๗ (สามัญ) สมัยที่ ๒, หน้า ๗๑๓ - ๗๑๔.

^{๑๖} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เล่ม ๑ ครั้งที่ ๑๖/๒๔๗๗ ๓๑ มกราคม ๒๔๗๗ สมัยที่ ๒ (สามัญ), พ.ศ. ๒๔๗๗.

^{๑๗} พิจารณาด่วน ก-๒.

^{๑๘} รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕๒.

๑. การเลือกตั้งสมาชิกประเภท ๒
๒. การแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔
๓. เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา
๔. เสรีภาพในการประชุม
๕. ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ
๖. ลดโทษพวกกบฏ
๗. เบี้ยบำนาญเกี่ยวกับข้าราชการที่ถูกปลดใน เหตุที่สงสัยเกี่ยวกับกบฏ
๘. งดฟ้องผู้ถูกสงสัยในเรื่องกบฏ
๙. คัดงบประมาณกระทรวงวัง
๑๐. วางระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา

เมื่อรัฐบาลได้กล่าวชี้แจงแก่สมาชิกจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงมีมติให้ผ่านระเบียบวาระไป

๓. เรื่องเกี่ยวกับการส่งข้าราชการและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปปฏิบัติงานต่างประเทศ เสนอโดย นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้ชี้แจงสาเหตุของการ เสนอญัตตินี้ว่า "..." การที่ข้าพเจ้าได้เสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายเรื่องนั้นนั้น เนื่องจากเห็นว่าข้าพเจ้ามีข้อสงสัยอยู่ ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เงินแสนบาทที่ ก.พ. ได้ตัดมาจากงบประมาณค่าใช้จ่ายประเภทการเล่าเรียนนั้น การที่เราใช้ให้ข้าราชการ ๒๐ คน และสมาชิกสภาฯ ๒๐ คน ไปปฏิบัติงานต่างประเทศในทำนองอบรมนั้น จะขอด้วยวิธีการงบประมาณหรือไม่

ประการที่ ๒ การที่ ก.พ. มีความประสงค์อย่างยิ่งที่จะให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีส่วนร่วมในการไป ทั้งนี้ซึ่งการจะเป็นไปในทำนองที่จะเอาใจแก่สภาผู้แทนราษฎรไม่ให้วุ่นวายในเรื่องนี้ก็อาจเป็นไปได้ การที่ให้สมาชิกสภาฯ ไปในจำนวนคนหนึ่ง ๒๕๐๐ บาท จะเป็นการชอบและจะเป็นการพอควรแก่เกียรติศักดิ์ของสภาผู้แทนของประเทศสยามนี้เพียงใดหรือไม่..."

เมื่อรัฐบาลได้ตอบข้อซักถามจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงได้มีมติให้ผ่านระเบียบวาระไป

๔. เรื่องเกี่ยวกับนโยบายการปราบปรามโจรผู้ร้าย นโยบายภาษีรัฐูปการ
นโยบายอาคารคานา ภาษีเงินได้ และภาษีการค้า

ญัตตินี้เสนอโดย นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
อุบลราชธานี เมื่อญัตตินี้เข้าสู่สภาจึงเกิดมีปัญหาคือว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ นาย มีสิทธิ
ที่จะเสนอญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปได้ก็ญัตติ ผู้ทำการแทนประธานสภา ได้ชี้แจงในที่ประชุมว่า
"... เรื่องนี้เพิ่งมีเป็นครั้งแรก และในข้อบังคับเราก็ไม่ได้บอกไว้ชัดว่า สมาชิก ๑ นายจะเสนอ
ญัตติที่เดียวได้ก็ญัตติเพื่อจะขอให้เปิดอภิปราย ถ้าหากว่าเสนอมามาก เราก็ต้องอภิปรายกันไปนาน
เรื่องนี้ตามข้อบังคับก็ยังไม่ปรากฏชัด..."^{๒๐}

ดังนั้น เมื่อที่ประชุมได้พิจารณาแล้ว จึงมีมติว่าไม่ควร เปิดอภิปรายด้วยคะแนน
เสียง ๓๔ ต่อ ๒๘

๕. เรื่องเกี่ยวกับการจัดการดินในประเทศสยาม ญัตตินี้เสนอโดย หลวงศรี-
ประกาศ สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดเชียงใหม่

ผู้เสนอญัตติได้ชี้แจงต่อที่ประชุมรัฐสภาว่า "...ข้าพเจ้าได้เสนอญัตติขอให้เปิด
อภิปรายทั่วไปในเรื่องดินของรัฐบาล เรื่องจัดการดินของรัฐบาลนี้ก็โดยประสงค์อยากจะให้รัฐบาล
อธิบายว่า วิธีจัดดินและมูลดินในประเทศสยามอย่างไร และในการซื้อดินนอกประเทศหรือในการ
ปราบคันดิน ในการปราบดินที่จะเกิดขึ้นนั้นอย่างไร..."^{๒๑}

เมื่อที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่ควรให้เปิดอภิปรายทั่วไปด้วยคะแนนเสียง
๔๘ ต่อ ๑๗

๖. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องภาษีอากรของ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์
สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้เสนอ

เหตุผลที่เสนอญัตตินี้ ผู้เสนอได้ให้เหตุผลว่า^{๒๒}

๒๐ รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๒๓ - ๑๓๒๔.
๒๑ รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๒๖ - ๑๗๒๗.
๒๒ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒
สามัญ พ.ศ. ๒๔๗๘, หน้า ๑๐๘๐ - ๑๐๘๑.

"ในการที่ข้าพเจ้าได้เสนอญัตติเรื่องนี้ขึ้นมา ก็โดยมีความประสงค์ในการที่จะปรับปรุงการภาษีอากรของประเทศสยามให้ถูกต้องตามหลักวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาษีอากรที่เป็นภาระของราษฎรอยู่ในทุกวันนี้ รัฐบาลนี้ได้แถลงนโยบายต่อสภาว่า จะปรับปรุงภาษีอากรให้ถูกต้องตามหลักวิชาการมานาน แต่รัฐบาลก็หาได้ทำตามนโยบายที่ได้แถลงไว้แล้วนั้นไม่ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้เสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปขึ้นมาเพื่อที่เราจะได้พุดกันในเรื่องภาษีอากรให้แตกหักลงไปว่า เราจะเดินโฉมหน้าไปในทางใดเพื่อที่จะให้เป็นผลดีแก่ประเทศชาติ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ราษฎรซึ่งได้รับการภาษีอากรหนักกว่าที่ควร แต่ญัตตินี้ข้าพเจ้าได้ทำมาเป็นการด่วนเมื่อเดือนกันยายนที่แล้วมา แต่ก็ไม่ได้อภิปรายกันสักที เมื่อต่อจากวันนั้นมาสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าการที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปในเรื่องภาษีอากรในขณะนี้อาจจะไม่เป็นผลดีแก่สภานี้สัก และอาจจะทำให้ความประสงค์ของข้าพเจ้าไม่ได้ผล เพราะการ เปิดอภิปรายในนโยบายทั่วไปนั้นเราจะต้องลงมติถึง ๒ ชั้น ด้วยเหตุผลดังนี้ ข้าพเจ้าจึงได้เสนอญัตติใหม่ซึ่งข้าพเจ้าจะไม่พูดในที่นี้ เพราะฉะนั้น จึงต้องทำให้ญัตตินี้ชะงักอยู่ก่อนชั่วคราว และข้าพเจ้าจึงขอถอนญัตตินี้"

๗. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายเกี่ยวกับการรถไฟของแผ่นดิน เสนอโดย นายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้เสนอได้ให้เหตุผลของการ เสนอญัตตินี้ว่า ^{๒๓}

"ญัตติของข้าพเจ้าขอให้ เปิดอภิปรายโดยทั่วไปในนโยบายอันเกี่ยวกับการรถไฟของแผ่นดินในหน้าที่การควบคุมของสมาชิกสภา ซึ่งควบคุมรัฐบาล นโยบายเกี่ยวกับการรถไฟ เกี่ยวกับ

^{๒๓} รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘๑ - ๑๐๘๒.

เศรษฐกิจอยู่ในประเภทการขนส่ง ปัญหาในเรื่องการขนส่งที่เราปฏิบัติกันมา มีเหตุผลหลายประการที่แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลอ่อนในเบื้องต้น ข้าพเจ้าอยากจะขอเรียนเพียงในเรื่องหลักการเสียก่อน เป็นปัญหาที่เราควรจะปรับความเข้าใจกันสักทีหนึ่ง และโดยทั่ว ๆ ไป ข้าพเจ้าได้ยินเสียงมาว่าการจัดการรถไฟในหน้าที่ของการขนส่งซึ่งขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจการนั้น ได้มีอยู่โดยวิธีไม่งาม มีเหตุผลหลายประการที่จะได้แถลง แต่ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้เสนอญัตติใหม่ขึ้นไว้ญัตติหนึ่งแล้ว ญัตตินี้จึงเป็นอันว่าขอให้ระงับไว้ จึงขอถอน"

๘. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ เสนอโดยนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายเลียง ไชยกาล และนายมงคล รัตนวิจิตร ผู้เสนอได้ให้เหตุผลว่า รัฐบาลไม่ได้ทำตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา^{๒๔}

๑. หลักความสงบภายใน

การปกครองลักษณะเทศบาลว่า จะจัดเปลี่ยนฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่แล้วเป็นเทศบาลในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ นั้น พ้นมานานแล้วจนบัดนี้ไม่ได้ทำเลย

๒. หลักเศรษฐกิจ

รัฐบาลแถลงว่า จะมีโครงการเศรษฐกิจเพื่ออำนวยความสะดวกของราษฎร จนบัดนี้ยังไม่สามารถจัดทำโครงการขึ้นได้เลย การเศรษฐกิจของสยามขณะนี้เหมือนเรือไม่มีหางเสือลุ่ม ๆ คอน ๆ ไม่อาจให้ประเทศชาติเจริญได้

๓. หลักการศึกษา

รัฐบาลแถลงว่า จะตั้งโรงเรียนประชาบาลทั่วทุกตำบลขณะนี้ ก็ยังไม่ได้ตั้งทั่ว และที่ตั้งแล้วก็ทั่ว ๆ คอด ๆ ไม่ได้ผลทางนักเรียน ๒๐๐ - ๓๐๐ คนต่อครู ๑ คน ครูบางคนก็ไม่ได้เงินเดือน ครูไม่มีหัวใจจะช่วยสอนเด็กให้ได้ผลคือขอชาติจริงจัง โรงเรียนก็ไม่พอ เด็กต้องนั่งเรียนกลางพื้นดิน เหล่านี้ล้วนแต่รัฐบาลหย่อนความสามารถทั้งสิ้น

เมื่อรัฐบาลได้ชี้แจงจนเป็นที่พอใจแล้ว สมาชิกรัฐสภาที่ลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไป ด้วยคะแนนเสียง ๒๔ ต่อ ๒๐ เสียง^{๒๕}

๔. การเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องการปรับปรุงภาษีอากร เสนอโดย นายเตียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดอุบลราชธานี

เหตุผลที่เสนอญัตตินี้ ผู้เสนอได้ให้เหตุผลว่า ญัตตินี้ผู้เสนอต้องการให้รัฐบาลได้ชี้แจงนโยบายเกี่ยวกับกา^๒ร^๒วม^๒ภาษีอากรให้ทราบเท่านั้น ในหัวข้อดังต่อไปนี้^{๒๖}

๑. ถ้านำญัตติเสนอเป็นกระทู้ถาม ซึ่งถามได้เพียง ๓ ครั้งเท่านั้น ก็จะไม่บังเกิดผลอย่างไร

๒. ถ้าจะออกเป็นพระราชบัญญัติ ก็ขัดข้องด้วยข้อบังคับห้ามไว้ว่า จะต้องให้นายกรัฐมนตรีรับรองเสียก่อน

๓. ด้วยเหตุ ๒ ข้อดังกล่าว จึงนำเรื่องนี้เสนอเป็นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป โดยผู้เสนอตั้งข้อสังเกตไว้ ๒ ประการ คือ

- ๑. อากรคานาที่เก็บอยู่ในปัจจุบันนี้ไม่ถูกหลักภาษี
- ๒. โทหาทางปรับปรุงให้ยุติธรรม เช่น
 - ก. เด็กอากรคานาแล้วตั้งเก็บภาษีอื่นแทน หรือ
 - ข. หาทางลดหย่อนแก่ผู้ทำนาไม่พอบริโลก
 - ค. หาทางลดหย่อนแก่ผู้ทำนาเสียหาย
 - ง. ปรับปรุงวิธีการเรงรัคภาษีอากร

ทั้งนี้มีความประสงค์ต้องการทราบนโยบายของรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้น เมื่อรัฐบาลได้ตอบข้อสงสัยจนเป็นที่พอใจแล้ว ผู้เสนอจึงขอให้ผ่านระเบียบวาระไป

^{๒๕} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒ (สามัญ) เดิม ๒, พ.ศ.๒๔๗๕, หน้า ๑๒๑๒ - ๑๓๕๓.

^{๒๖} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สามัญ สมัยที่ ๒ พ.ศ.๒๔๗๕, หน้า ๑๕๘ - ๑๖๑.

๑๐. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์

การเปิดอภิปรายทั่วไปในเรื่องนี้เป็นผลมาจากกระทู้ถามของนายเลียง ไชยกาล เรื่องที่ดินของพระมหากษัตริย์^{๒๗} ว่า การซื้อขายที่ดินของพระมหากษัตริย์เป็นไปในทางที่ไม่ชอบ และเป็นการช่วยเหลือพวกพ้องที่ใกล้ชิดกับรัฐบาลเท่านั้น^{๒๘} และเป็นการขายในราคาผอมส่งถูก ๆ โดยมีได้ประกาศใหม่หาชนรู้ หลังจากที่นายกรัฐมนตรีตอบข้อซักถามแล้ว ก็ยังมีสมาชิกอื่นที่ยังติดใจสงสัยรวมกันเสนอชื่อเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปขึ้น ๒๐ คน โดยมีนายโต ปาณิกบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร เป็นผู้ลงชื่อเสนอเพื่อที่จะให้รัฐบาลชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจขึ้น โดยผู้เสนอได้กล่าวว่า^{๒๙} "...เพื่อช่วยให้อภิปรายกระจ่างยิ่งขึ้น..."^{๓๐} สมาชิกได้ซักถามบางครั้งก็เกี่ยวโยงไปถึงคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการ ฯ เจ้าพระยาযযাมีราช พล.อ.เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน) จนทำให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ลาออกในวันต่อมา^{๓๑} การลาออกของประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (ตามหนังสือลาออก ผนวก ข-๑, ข-๒) ต่อมา รัฐบาลลาออกตามไปด้วย (ตามหนังสือ ผนวก ข-๓) นั้น ได้มีขึ้นหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปได้เพียง ๑ วัน คือในวันอังคารที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ และรัฐสภายังมิได้มีการลงมติในญัตติการเปิดอภิปรายทั่วไปแต่อย่างใด^{๓๒} เมื่อประธานสภาผู้แทนได้รับหนังสือลาออกของคณะ-

^{๒๗} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (วิสามัญ) สมัยที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๘๐, หน้า ๓๐๑ - ๓๐๗.

^{๒๘} รายงานการประชุมเดียวกัน, หน้า ๓๐๔. นายเลียง ไชยกาล ได้ให้อ้างว่ามีบุคคลที่เกี่ยวข้องคือ คนในวังปารุสบาง พระคลังข้างที่บ้าง เกษตรฯ บ้าง สมาชิกประเภทที่ ๒ บ้าง รัฐมนตรีบ้าง เลขาธิการนายก ฯ เป็นต้น

^{๒๙} พิจารณาผนวก ก-๑๐.

^{๓๐} รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๘.

^{๓๑} พิจารณาผนวก ข-๑ ถึง ข-๖.

^{๓๒} รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐๘.

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แล้ว สภาได้พิจารณา

ก. หนังสือลาออกของคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ว่าจะอนุมัติหรือไม่

ข. แต่งตั้งคณะผู้สำเร็จราชการชุดใหม่ขึ้น

การพิจารณาทั้งข้อ ก. และข. นี้ได้ใช้เวลาทั้งสิ้น ๖ วัน (พุธ ที่ ๒๕, พฤหัสบดี ที่ ๒๕, เสาร์ที่ ๓๑ กรกฎาคม, อาทิตย์ที่ ๑ จันทร์ที่ ๒ และพุธที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๐) ผลปรากฏว่าสมาชิกได้มีมติให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทรงลาออกโดยคະແນนเดียว ๔๗ ต่อ ๒๔ คະແນน (ลงคะแนนโดยวิธีลับ : เบี้ยสี่ขาวให้ลาออกได้ เบี้ยสี่เขียวไม่ให้ลาออก) ต่อมาสภาได้มีมติให้คณะผู้สำเร็จราชการชุดเดิมเข้าดำรงตำแหน่งอีก และได้แต่งตั้ง พล.อ. พระยาพหล ฯ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปอีก (ผนวก ข-๖) คณะรัฐบาลชุดใหม่ได้แถลงนโยบาย ๒ วัน คือวันอาทิตย์ ที่ ๔ และวันพุธ ที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐ รัฐบาลได้รับความไว้วางใจโดยคະແນนเดียว ๔๓ คະແນน จากจำนวนสมาชิกที่เข้าประชุม ๑๒๑ คน^{๓๓}

๑๑. ผู้คดีขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายการควบคุมหนังสือพิมพ์ เสนอโดย นายผล แสนสระคี^{๓๔}

ผู้เสนอได้ให้เหตุผลว่า ที่เสนอเรื่องนี้ก็เพราะเป็นเรื่องที่ประชาชนสนใจมาก มีบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากถูกปิดหนังสือพิมพ์ ได้เขียนคำโฆษณาอันเป็นทางให้ประชาชนเข้าใจผิดไปในทางอกุศล ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะป้องกันการเข้าใจผิดของประชาชนเพียงในรูปการโฆษณาฝ่ายเดียวก็ยอมจะไม่เป็นการทำความเข้าใจให้ดียิ่งได้ เพราะเป็นการกล่าวโดยไม่มีกรณีท้วง จึงเห็นว่าถ้าหากได้มีการทำความเข้าใจด้วยการเปิดอภิปรายทั่วไปซึ่งสมาชิกในฐานะแทนราษฎรได้ท้วงติงจนหมดข้อสงสัยแล้ว ยอมจะนำมาซึ่งความบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น

เมื่อสมาชิกได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว ผู้เสนอได้ขอลอนมติที่ประชุมที่ประชุมอนุมัติ^{๓๕}

^{๓๓} รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒๔ - ๕๓๐.

^{๓๔} พิจารณาด่วน ก-๑๑.

^{๓๕} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมแทนราษฎรครั้งที่

๑๒. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเรื่อง การเก็บเงินค่าเล่าเรียน เสนอโดย
ขุนชำนาญอนุสาสน์ สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดสมุทรปราการ ^{๓๖}

ญัตติดังกล่าวนี้เป็นญัตติสุดท้ายที่สมาชิกเสนอเข้าสู่สภาของรัฐสภาสมัยที่ ๒ ระยะ
ที่ ๑ ในสมัยที่พลเอก พระพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้ารัฐบาล โดยผู้เสนอญัตติได้อ้างเหตุผลของการ
เสนอญัตติว่า ต้องการให้รัฐบาลชี้แจงข้อเท็จจริงที่รัฐบาล (กระทรวงธรรมการ) ได้กำหนด
ระเบียบการเสียค่าเล่าเรียนซึ่งเคร่งครัดกว่าแต่ก่อน จึงขอให้รัฐบาลชี้ระยะเวลาการชำระ
ค่าเล่าเรียนลงจากหนึ่งสัปดาห์เป็นสามสัปดาห์ หรือผ่อนผันเป็นอย่างอื่นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน
ของประชาชน

เมื่อได้อภิปรายจนเป็นที่พอใจแล้ว ผู้เสนอญัตติได้ขอดอนโดยอ้างเหตุผลว่า
"เท่าที่อภิปรายกันมาแล้ว และเจ้าคุณนายก็ได้แสดงความเห็นใจว่ารัฐบาลมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
เพียงไร เพราะฉะนั้น เพื่อให้ไม่ให้เกิดความยุ่งยากในสาระเล็กน้อยนี้ ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงขอดอน"^{๓๗}

จากการที่สมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปถึง ๑๒ ครั้งนี้ ได้มีสมาชิกสภา
แสดงบทบาทเข้าร่วมในการอภิปรายอย่างกว้างขวาง และปรากฏผลดังนี้

๑. สภาลงมติให้ผ่านระเบียบวาระ ๕ ครั้ง
๒. สภาไม่อนุญาต (อนุมติ) ให้เปิดอภิปราย ๒ ครั้ง
๓. สมาชิกผู้เสนอญัตติขอดอนญัตติคือ ๔ ครั้ง
๔. รัฐบาลลาออก ๑ ครั้ง คือ ในการเปิดอภิปรายครั้งที่ ๑๐ เรื่อง การจัดการ
ทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์

เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่สมาชิกเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปถึง ๑๒ ครั้งนี้ มีเพียง
ครั้งเดียวที่รัฐบาลต้องลาออก ส่วนในเรื่องอื่นสมาชิกต้องการทราบและให้รัฐบาลแถลงข้อเท็จจริง
ที่รัฐบาลทำหรือคว้งการกระทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อรัฐบาลได้ชี้แจงเหตุผลในเรื่องดังกล่าว
จนเป็นที่พอใจแล้ว ก็เป็นอันยุติ

^{๓๖} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒
ชุดที่ ๒ สามัญ พ.ศ. ๒๔๘๑, หน้า ๒๘๕ - ๓๐๘.

^{๓๗} รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓๖.

ถ้าจะพิจารณาว่า รัฐบาลบริหารประเทศอยู่ในระดับไหนจึงจะให้สมาชิกเสนอเป็น
 ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปได้นั้น สำหรับเรื่องนี้รัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภา ฯ ไม่ได้กำหนด
 ไว้ ฉะนั้น จึงขึ้นอยู่กับการศึกษาของสมาชิกสภาเองว่า ถึงเวลาอันเหมาะสมแล้วหรือยังที่
 จะเสนอญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไป^{๓๔} สำหรับผู้เขียนเห็นว่าญัตติที่สมาชิกสภาเสนอเพื่อเปิด
 อภิปรายทั่วไป โดยพิจารณาถึงความสำคัญของเรื่องทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วยังไม่ถึงขั้นที่จะเสนอ
 เป็นญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไป เพราะ

๑. เรื่องที่เสนอเข้าสู่การอภิปรายทั่วไปเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน-
 คินเฉพาะเรื่อง และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการบางหน่วยงานเท่านั้น คือ
 เป็นปัญหาเฉพาะกระทรวงที่นำจะตั้งกระทู้ถามมากกว่า^{๓๕} เว้นแต่บางเรื่องเช่น เรื่องเกี่ยวกับ
 พระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ และเรื่องเกี่ยวกับการ
 จัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์

^{๓๔} จากการสัมภาษณ์ นายใหญ่ ศวิตชาติ เมื่อวันที่จันทร์ ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕
 เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๔.๔๕ น. ณ บ้านเลขที่ ๔๔ ซอยตรงข้ามโรงเรียนสตรีประเทืองวิทย์ ถนน
 เพชรบุรี นครหลวงกรุงเทพมหานคร ท่านผู้นี้ได้กล่าวว่า การเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น ใน
 ทางปฏิบัติจะต้องพิจารณาถึง

๑. ความรู้สึกของประชาชนที่เกิดขึ้นจากการกระทำของรัฐบาลเป็นเมืองแรก
 ว่า ประชาชนมีความเคืองครอนในเรื่องอะไร มากน้อยแค่ไหน

๒. เมื่อเปิดอภิปรายทั่วไปแล้วประชาชนเห็นด้วยกับเหตุผลและข้อที่ยกขึ้นมา
 ทำนุการกระทำของรัฐบาลเพียงใด

๓. สมาชิกมีการเตรียมแผนพร้อมเพียงใดในการที่จะโจมตีรัฐบาล

๔. จะต้องคว้าแต่ละเรื่องที่ยกเป็นประเด็นขึ้นซักถามรัฐมนตรีคนใดจะขึ้นมา

ตอบโต้

โปรดพิจารณาผนวก ข ประกอบ

^{๓๕} จากการสัมภาษณ์ นายใหญ่ ศวิตชาติ วัน เวลา และสถานที่เดียวกัน ท่านได้
 กล่าวว่า "ญัตติที่เสนอเปิดอภิปรายทั่วไปในระยะแรก ๆ นี้ ถ้าพิจารณาตามรูปแบบแล้วเป็นญัตติเปิด
 อภิปรายทั่วไป แต่ถาพิจารณาตามข้อเท็จจริงแล้วไม่เป็นข้อเปิดอภิปรายทั่วไป"

๒. เรื่องที่นำเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุม มีลักษณะคล้ายกับเป็นผู้ตีกระทู้อาญมากกว่า เพราะบางระเบียบวาระได้บรรจุเรื่องการเปิดอภิปรายไว้ถึง ๒ เรื่อง^{๕๐} เป็นต้น ทำให้เห็นว่าผู้ตีคั้งกล่าวมีความสำคัญเท่า ๆ กับร่างพระราชบัญญัติหรือกระทู้อาญเท่านั้น จึงทำให้ขาดลักษณะเด่นในตัวผู้ตีเอง

๓. การที่เสนอญัตติเข้าสู่การพิจารณาในสภาแล้ว ที่ประชุมมีมติผ่านระเบียบวาระไป ซึ่งมีถึง ๕ เรื่อง สภาไม่อนุญาตให้เปิดอภิปรายทั่วไป ๒ เรื่อง สมาชิกผู้เสนอญัตติขอถอนเรื่องคืน ๔ เรื่อง คั้งนี้ ทำให้เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบอบนั้นยังไม่เข้าใจถึงวิธีการที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปว่า ผลที่จะเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกได้เครื่องมือในการควบคุมคั้งกล่าวนี้จะมีผลต่อรัฐบาลอย่างไร สมาชิกมักจะกล่าวเสมอว่า ที่เสนอญัตตินี้เข้าสู่สภาเพื่อที่จะให้รัฐบาลชี้แจงข้อเท็จจริงให้ทราบก็เป็นการเพียงพอแล้ว

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่สมาชิกได้แสดงบทบาทในการควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการเปิดอภิปรายทั่วไปของรัฐสภาสมัยที่ ๒ ระยะเวลาที่ ๑ ถึง ๑๒ ครั้ง ในระยะเวลาที่พลเอก พระพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้ารัฐบาล เป็นเวลาทั้งสิ้นประมาณ ๕ ปีเศษ (๒๔ มิ.ย. ๒๔๗๖ - ๑๑ ก.ย. ๒๔๘๑)^{๕๑} ถ้าคิดโดยเฉลี่ยแล้วสมาชิกสภาผู้แทนได้เสนอญัตติเปิด

^{๕๐} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ ๒ สามีญ พ.ศ. ๒๔๗๘, หน้า ๑๒ - ๑๓.

^{๕๑} พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้ารัฐบาล ๕ สมัย (สมัยที่ ๑ ๒๔ มิ.ย. ๒๖ - ๒๕ พ.ค. ๒๖, สมัยที่ ๒ ๑๖ พ.ค. ๒๖ - ๒๑ ก.ย. ๒๗, สมัยที่ ๓ ๒๒ ก.ย. ๒๗ - ๔ ส.ค. ๒๘, สมัยที่ ๔ ๗ ส.ค. ๒๘ - ๒๐ พ.ค. ๒๘, สมัยที่ ๕ ๒๖ พ.ค. ๒๘ - ๑๑ ก.ย. ๒๙) จากหนังสือการเมือง จัดทำโดยชุมนุมสัมมนาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หัวข้อประมวลเหตุการณ์ทางการเมือง โดย สุจิน คันทิกุล (พระนคร : วัชรินทร์ การพิมพ์ ๒๕๑๓), หน้า ๑๓๕ - ๑๓๖.

อภิปรายทั่วไปปีละประมาณ ๒ เรื่อง^{๔๒} แต่ผู้คนที่นับได้ว่าสำคัญมีอยู่ ๒ ผู้ก็คือ ผู้คนที่ ๒ และ ผู้คนที่ ๑๐ ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง

ก. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงรัฐบาล แล้วรัฐบาลแจ้งให้รัฐสภาทราบ จนกระทั่งสมาชิกอื่น เสนอเป็นผู้ที่เปิดอภิปรายทั่วไปขึ้น

ข. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ ในเรื่องการซื้อชายที่ดิน ของพระมหากษัตริย์เป็นไปในทางที่ไม่ชอบ

ที่ว่าผู้ทั้งสองสำคัญคือ ในผู้คดี ก. ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลได้ดำเนินการขัดต่อพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งพระองค์ทรงสละราชสมบัติ^{๔๓} ถึงแม้ว่าข้ออภิปรายของสมาชิกจะมีมติให้ยานระเบียบวาระไปก็ตาม แต่เป็นเรื่องที่ รัฐบาลจะต้องชี้แจงเหตุผลแห่งความขัดแย้งให้แก่สมาชิกรัฐสภาและประชาชนทราบ เพราะเป็น เรื่องที่กระทบกระเทือนถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนชาวไทย อย่างสูงสุด ส่วนผู้คดีข้อ ข. ที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ โดยมีการซื้อชาย ที่ดินที่เป็นทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์ไปในทางที่ไม่ชอบ มีการดำเนินระหว่างบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับ รัฐบาล และผลที่เกิดขึ้นจากการเปิดอภิปรายทั่วไปก็คือ ทำให้สามารถควบคุมการซื้อชายที่ดินดังกล่าว

^{๔๒} วัน เวลา ที่สมาชิกเสนอผู้คดีเปิดอภิปรายทั่วไปทั้ง ๑๒ ครั้ง เรียงตามลำดับ

ดังนี้

ครั้งที่ ๑	๑๘ มกราคม ๒๔๙๗	ครั้งที่ ๖	๑๑ กันยายน ๒๔๙๘
ครั้งที่ ๒	๓๑ มกราคม ๒๔๙๗	ครั้งที่ ๗	๑๑ กันยายน ๒๔๙๘
ครั้งที่ ๓	วัน เวลาที่เสนอผู้คดีเข้าสู่ระเบียบวาระ ไม่ปรากฏ แต่วันที่เปิดอภิปราย คือ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๗	ครั้งที่ ๘	๕ ตุลาคม ๒๔๙๘
ครั้งที่ ๔	๓๑ มกราคม ๒๔๙๗	ครั้งที่ ๙	๑๒ สิงหาคม ๒๔๙๘
ครั้งที่ ๕	๒๔ มกราคม ๒๔๙๗	ครั้งที่ ๑๐	๒๗ กรกฎาคม ๒๔๙๐
		ครั้งที่ ๑๑	๒๒ มกราคม ๒๔๙๐
		ครั้งที่ ๑๒	๒ กรกฎาคม ๒๔๙๑

โปรดพิจารณาผนวก ก.๑ - ก.๑๒ ประกอบ

^{๔๓} ชด หัสบัวเรอ และปรีชา สามัคคีธรรม, ๓๕ ปีแห่งยุคประชาธิปไตย
(น.ส.พ.หลักเมืองยุคใหม่, ๒๕๑๑), หน้า ๑๑๘ - ๑๑๙.

รักุมยิ่งขึ้น และผลจากการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทน ทำให้รัฐบาลต้องลาออก^{๔๔}

มีข้อที่น่าสังเกตว่า การเปิดอภิปรายทั่วไปในญัตติทั้ง ๒ ที่กล่าวมานี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากที่รัฐบาลชี้แจงต่อรัฐสภา (ขอ ก.) และการตั้งกระทู้ถาม (ขอ ข.)

สำหรับเรื่องที่เสนอเป็นญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปอีก ๑๐ เรื่องนั้น เป็นเรื่องที่สมาชิกต่างคนต่างเสนอเป็นญัตติขึ้นมา แล้วหาสมาชิกรับรองในญัตตินั้นให้ครบตามข้อบังคับที่วางไว้ มีสมาชิกร่วมเข้าชื่อโดยเฉลี่ยประมาณ ๒๐ คน^{๔๕} ผู้เขียนเห็นว่าสมาชิกร่วมกันดังกล่าวนี้เป็นกลุ่มฝ่ายค้านเริ่มแรกของรัฐสภาไทย ซึ่งเป็น "ฝ่ายค้านในสภา" และเมื่อพิจารณาเรื่องที่เสนอเป็นญัตติประกอบแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเฉพาะที่กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งรับผิดชอบอยู่

๓.๒.๒ การเปิดอภิปรายทั่วไปในรัฐสภาสมัยที่ ๒ ระยะที่ ๒ ในช่วงเวลาที่ พันเอก หลวงพิบูลสงคราม เป็นหัวหน้ารัฐบาล ครั้งที่ ๑ (๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ - ๖ มกราคม ๒๔๘๕)

จากที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ ว่า พันเอก หลวงพิบูลสงครามเข้ามาเป็นหัวหน้ารัฐบาลต่อจากพันเอก พระพหลพลพยุหเสนา โครงการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันบริหารมากกว่าสถาบันนิติบัญญัติ ลักษณะที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มของฝ่ายบริหารคือการเข้าคุมกำลังในตำแหน่งสำคัญ ๆ ของพันเอก หลวงพิบูลสงคราม คือ นอกจากจะดำรงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลแล้ว ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารบก และ

^{๔๔} การลาออกของรัฐบาลพลเอก พระพหลพลพยุหเสนานี้ เป็นผลเนื่องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนได้อภิปรายกันและกล่าวพาดพิงถึงองค์คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จนกระทั่งทรงลาออกจากราชการ เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องลาออกตามไปด้วย

โปรดพิจารณาผนวก ข-๑ ถึง ข-๖ ประกอบ.

^{๔๕} รายนามสมาชิกที่ริเริ่มเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปมีดังนี้ นายสวัสดิ์ ยูวะเวส นายไต้ ปาณิกบุตร นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ หลวงศรีประกาศ นายเลียง ไชยกาล นายมงคล รัตนวิจิตร นายผล แสนสระคี ขุนชำนาญอนุศาสน์

โปรดพิจารณาผนวก ก-๑ ถึง ก-๑๒ ประกอบ.

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย^{๔๖} การดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ เช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า พ.อ. หลวงพิบูลสงครามได้สร้างแนวความคิดในทางการเมืองเป็นไปในทำนองที่ว่าต้องการมีกำลังสนับสนุนตัวเองเป็นลำดับแรก อันมีผลสำคัญต่อสถาบันทางการเมืองที่จะจัดสร้างขึ้นไปในขณะนั้นต้องพลอยหยุดงักไปด้วย ดังเช่นความคิดในเรื่องพรรคการเมืองเป็นต้น^{๔๗}

การที่รัฐสภาสามารถล้มรัฐบาลลงได้จนต้องยุบสภาและมีการเลือกตั้งใหม่ในครั้ง^{๔๘} นี้ ย่อมจะเป็นข้อแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของรัฐสภาในระยะนี้ แต่ในรัฐบาลชุดใหม่ภายใต้การนำของ พ.อ. หลวงพิบูลสงครามพยายามสร้างอำนาจแก่ฝ่ายบริหารให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ดังคำปราศรัยของรัฐบาลไครองขอความร่วมมือและบงลักษณะอันเด็ดขาดบางประการ เป็นการปรามฝ่ายนิติบัญญัติไว้ในตัว ดังคำปราศรัยตอนหนึ่งว่า

^{๔๖} ชค หัสบำเรอ และปรีชา สัมภักดิ์ธรรม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๖ - ๑๗๗
เรื่อง รายงานคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๘ ระหว่างวันที่ ๑๖ ธ.ค. ๒๔๘๑ - ๖ มี.ค. ๒๔๘๕.

^{๔๗} ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนเสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นดังนี้คือ
๑. ผู้เสนอคนแรกคือ นายคาบ ยูเกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี เสนอเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖
๒. ผู้เสนอคนที่สอง คือ นายเตียง ศิริขันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร
๓. ผู้เสนอคนที่สาม คือ เจ้าคุณวิฑูรธรรมพิเนต ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุทัยธานี
๔. ผู้แทนคนที่สี่ คือ นายคุลิต บุญธรรม ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
๕. ผู้เสนอคนที่ห้า คือ นายเทพ โชติคุณจิต ผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ
จากรายงานการประชุมครั้งที่ ๘/๒๔๘๖ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๘๖

^{๔๘} รัฐบาลพันเอก พระพหลพลพยุหเสนา แพ้โหวตในญัตติ "ขอแก้ไขข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร ข้อ ๖๘ เกี่ยวกับการเสนอร่าง พ.ร.บ.งบประมาณ" พิจารณาใน ชค หัสบำเรอ และปรีชา สัมภักดิ์ธรรม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๕.

"ถึงชาติจะได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเข้ามา ๕ ขวบปีแล้ว ๖ ปีเศษก็ดี ข้าพเจ้าเห็นว่าภัยของรัฐธรรมนูญยังมีอยู่อีกเหลือหลาย ซึ่งยังอาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยเจเพาะตามแนวทางรัฐธรรมนูญและในทางอื่น ๆ ภัยเหล่านี้ผู้นั้นทั่วไปจะทราบได้โดยยาก นอกจากจะเป็นเจ้าหน้าที่ใกล้ชิด เช่นตำรวจเป็นต้น... ฉะนั้น บรรดาท่านที่รักการ เมืองเพื่อระบอบประชาธิปไตยโดยสุจริตใจ ขอโปรดตรองดูความที่ข้าพเจ้ากล่าวมานี้..."^{๔๘}

ภายหลังการเข้าดำรงตำแหน่งของ พ.อ.หลวงพิบูลสงครามก็คือ การกวาดล้างจับกุมบรรดานักการเมืองที่ถูกสงสัยว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล ลักษณะของการปกครองในสมัยนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ได้เริ่มไปสู่ความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกขณะ บรรดานักการเมืองที่ถูกจับกุมจำนวนมากถูกศาลพิเศษที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้น^{๕๐} สั่งประหารชีวิตหลายท่าน และที่ศาลพิเศษสั่งจำคุกตลอดชีวิตก็มีจำนวนมาก นอกจากนั้นข้อที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของฝ่ายบริหารที่จะลดอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติจนฝ่ายนิติบัญญัติเริ่มอ่อนแอลงก็คือ การยุบบทเฉพาะกาลให้มีสมาชิกสภาผู้แทนประเทศสองต่อไปอีก ๑๐ ปี รวมเป็น ๒๐ ปี การยุบบทเฉพาะกาลเช่นนี้แม้จะได้รับการคัดค้านและมีการอภิปรายกันรุนแรงในสภา แต่ในที่สุดรัฐบาลก็ได้รับชัยชนะ ซึ่งยอมพิจารณาว่าการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งของ พ.อ.หลวงพิบูลสงครามครั้งนี้เป็นก้าวสำคัญทางการเมืองและการปกครองของประเทศไทย ที่เริ่มเดินเข้าสู่วิถีทางการปกครองภายใต้การนำของทหาร เป็นที่เห็นได้อย่างแน่ชัดยิ่งขึ้นว่า อำนาจทางการเมืองในการปกครองประเทศไทยขึ้นอยู่กับ การควบคุมกำลัง

^{๔๘} วิเทศกรณี (นามแฝง), ความเป็นมาแห่งประชาธิปไตย, หน้า ๖๕๕.

^{๕๐} ศาลพิเศษ กรรมการประกอบด้วย พันเอกหลวงพรหมโยธี เป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการอีกคือ นายพันเอกประจันปัจจนึก นายพันเอกจร เนติยุทธ นายพันเอกวิชัยยุทธ เคาชาคณี นายพันตรีนิรันดรชัย นายพันตรีอมพร ศรีไชยยันต์ มนุเวทวิมสนาท รักตะประจิต-ธรรมจรรย์ สรีวิกรมมาทิตย สารนิติปัญญา และนิติขารณพิเศษ จากสว่าง ลานเหลือ, ๓๗ ปีแห่งการปฏิวัติ, พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๑๔, หน้า ๓๖.

ทหารไว้ได้ หลักการใด ๆ ในลักษณะรัฐธรรมนูญเป็นแต่เพียงการกำหนดความถูกต้องตามกฎหมาย ให้แก่บทบาทของฝ่ายทหารในการปกครองต่อไป ๕๑

ถึงแม้ว่าการเลือกตั้งครั้งที่ ๓ จะได้จัดทำขึ้นเป็นการเลือกตั้งโดยตรงก็ตาม แต่ก็ได้มีผลเพียงพอแก่การสร้างสถาบันฝ่ายนิติบัญญัติให้เข้มแข็งพอที่จะต้านอำนาจของฝ่ายบริหารซึ่งมีแนวโน้มในขณะนั้นที่จะคุมฝ่ายนิติบัญญัติอยู่ได้นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๑ เป็นต้นมา รัฐบาลสมัยพลตรี หลวงพิบูลสงครามและกำลังของฝ่ายบริหารได้เข้าครอบคลุมการปกครองประเทศอย่างเข้มแข็งยิ่งขึ้นด้วยการนำนโยบายชาตินิยมมาเป็นหลักในการต้านอิทธิพลของชาวจีนกลุ่มน้อยในประเทศ และต้านอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีอยู่ตามแนวชายเขตแดนอินโดจีน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับฝรั่งเศสก็มีผลให้อิทธิพลของญี่ปุ่นในขณะนั้นเข้มแข็งยิ่งขึ้นในประเทศทางเอเชียอาคเนย์ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ รัฐบาลชุดพลตรีหลวงพิบูลสงครามก็ดำเนินนโยบายนำประเทศไทยเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น นับว่าการเกิดขึ้นของสถานการณ์สงครามมีส่วนช่วยสนับสนุนอิทธิพลของกลุ่มทหารในการปกครองประเทศเพิ่มมากขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า การที่ พ.อ. หลวงพิบูลสงครามในฐานะหัวหน้ารัฐบาลได้เข้าดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการเมืองและการทหาร พร้อมทั้งใช้อำนาจในการกวาดล้างจับกุมบรรดานักการเมืองโดยใช้วิธีการรุนแรงในการตัดสินใจทางการเมือง ประกอบทั้งสภาวะการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นเครื่องสนับสนุนให้ พ.อ. หลวงพิบูลสงครามได้ยึดการดำเนินแนวทางการเมืองโดยถือกำลังทหารเป็นเครื่องสนับสนุนอำนาจอย่างแท้จริง เท่ากับเป็นการส่งเสริมฝ่ายบริหารให้เข้มแข็ง และในขณะเดียวกันก็ลดฐานะของฝ่ายนิติบัญญัติลงไปในตัวด้วยการแสดงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนในการควบคุมรัฐบาลจึงดูเหมือนว่าลดน้อยถอยลงไปกว่าที่เป็นมาในสมัย พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้ารัฐบาล การเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปไม่มีเพียง ๑ ครั้ง ในช่วงระยะเวลาประมาณ ๔ ปี เมื่อเทียบกับสมัย พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนาซึ่งมีถึง ๑๒ ครั้งในช่วงระยะเวลาประมาณ ๕ ปีเศษ และญัตติที่เสนอเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น ผู้เสนอต้องการให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรราธิการชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น และเสนอให้ผ่านระเบียบวาระไป ญัตติที่เสนอโดย ค. สงวน พยุ่งพงศ์ สมาชิกสภาผู้แทน

๕๑ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองของประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

จังหวัดปราจีนบุรี^{๕๒} มีความต้องการให้รัฐบาลชี้แจงข้อเท็จจริงในการช่วยเหลือประชาชนผู้ถูกอุทกภัยปี ๒๔๔๕ ได้ให้เหตุผลว่า "...ตามที่สภาผู้แทนราษฎรได้อนุมัติงบประมาณ ๑๐ ล้าน ๕ แสนบาท ให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรธิการช่วยเหลือชาวนาผู้ประสบอุทกภัย ๒๔๔๕ นั้นปรากฏว่าหลายจังหวัดราษฎรได้รับความเดือดร้อนอย่างยิ่ง โดยทางการช่วยเหลือไม่ถึงหรือไม่เป็นธรรม ตลอดจนเจ้าหน้าที่พนักงานผู้มีหน้าที่ถูกหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ เรื่องยังพิจารณากันอยู่ก็มีความยุ่งยากเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมากมายไม่สามารถตั้งกระทู้ถามซักถามได้เพียงพอ เพราะมีมากจังหวัดยอมมีข้อเท็จจริงต่าง ๆ กัน จึงขอเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป..."^{๕๓} เมื่อรัฐบาลได้ชี้แจงข้อเท็จจริงในการช่วยเหลือราษฎรผู้ประสบอุทกภัยแก่สมาชิกสภาจนเป็นที่พอใจแล้ว ผู้เสนอจึงขอถอนญัตติข้อที่ประชุม

๓.๒.๓ การเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในสมัยนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้ารัฐบาล

ต่อมานายควง อภัยวงศ์ ได้เข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลต่อจาก

จอมพล ป. พิบูลสงคราม เพราะรัฐบาลชุดจอมพล ป. พิบูลสงครามลาออกเนื่องจากแพ้โหวตในสภา เรื่องการเสนอ พ.ร.บ. อนุมัติพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธมณฑล พ.ศ. ๒๔๔๒ (๗ ก.ก. ๒๔๔๗)^{๕๔} เมื่อนายควง อภัยวงศ์ ได้บริหารประเทศเกือบครบปี (๑ ส.ค. ๒๔๔๗ - ๒๖ มิ.ย. ๒๔๔๘) ก็มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในการขึ้นค่าเช่าอาคาร โดยนายอรุณ ทองป็ชโชติ สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดพระนคร เป็นผู้เสนอ^{๕๕} โดยผู้เสนอได้ให้เหตุผลว่า ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการที่รัฐบาลขึ้นค่าเช่าอาคาร แต่รัฐบาลได้ตอบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่า เรื่องนี้ไม่ใช่เป็นนโยบายทั่วไป เพราะเป็นเรื่องของ

^{๕๒} ผนวก ก-๑๓.

^{๕๓} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๓/๒๔๔๖ (สามัญ) วันเสาร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๔๖.

^{๕๔} ประยุทธ์ สิริพันธ์, ประวัติการเมืองไทย, (พระนคร: ร.พ.มิตรสยาม ๒๕๑๑), หน้า ๔๒๑ - ๔๒๒.

^{๕๕} พิจารณาผนวก ก-๑๔.

ทรัพย์สินทั้งนั้น ไม่ใช่นโยบายที่สำคัญในทางการเมืองแต่อย่างใด ^{๕๖} เมื่อรัฐบาลได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับความจำเป็นในการขึ้นค่าเช่าจนเป็นที่เข้าใจแล้ว สมาชิกรัฐสภาจึงมีความเห็นเป็น ๒ ฝ่ายคือ ฝ่ายหนึ่งเสนอให้ผ่านระเบียบวาระต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งคือ เจ้าของอุตุนิยมวิทยาสงวนมติ แต่รัฐบาลเสนอให้มีการลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ โดยให้เหตุผลว่าเป็นมารยาททางการเมืองตามระบอบรัฐธรรมนูญและจรรยาของคณะรัฐมนตรี เมื่อลงมติแล้วรัฐบาลได้รับความไว้วางใจด้วยคะแนนเสียง ๙๔ เสียง จากจำนวนสมาชิกที่เข้าประชุม ๙๕ คน เหตุผลที่รัฐบาลเสนอให้สมาชิกลงคะแนนเสียงเพื่อไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจนั้น นายกรัฐมนตรีได้ชี้แจงต่อที่ประชุมมีความว่า

"...การเสนออุตุนิยมวิทยาสงวนมติในแง่ทั่ว ๆ ไปแล้ว เป็นนโยบายใหญ่ คือไม่เป็นไม้ตายของรัฐบาลที่เดียว สมาชิกจะไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ และข้าพเจ้าไม่อยากจะให้ดำเนินการตามระเบียบวาระต่อไป ทั้งนี้ไม่ใช่ข้าพเจ้าจะไปบังคับสมาชิก ข้าพเจ้าบริหารราชการเวลานี้มีเรื่องของประเทศอยู่มาก เพราะฉะนั้นในแง่ต่างประเทศและนโยบายของรัฐบาลเราต้องแข็งแกร่ง คือต้องมีสตาบิลิตี้ ต้องมีหลักแน่นอน ถ้าให้สภากลับไปโดยไม่รู้ ก.ช.ก. อาจจะเสียต่างประเทศ ข้าพเจ้าขอรบกวนสมาชิกเมื่อมาเปิดอภิปรายแล้วขอให้ลงมติ ถ้าอย่างนี้เราแน่เพราะเกี่ยวกับต่างประเทศ ไม่อย่างนั้นแล้วทำให้รัฐบาลเวกหรือคลอนแล้ว เรื่องเปิดอภิปรายไม่ว่ากี่ครั้งเอาแต่ขอให้ลงมติแล้วก็แล้วกัน คือ ไม่อย่างนั้นแล้วจะลำบาก เพราะน้ำหนักในการผูกกับต่างประเทศจะเบาลงไปทีเดียว การที่เรามีรัฐบาลแล้วจะเอาหรือไม่ ถ้าเอาต้องแข็งแกร่งมีการสนับสนุนจากสภาจริง อย่าผ่าน เราเสียเวลานิดหน่อยไหน ๆ เราพูดแล้วก็ลงมติ ไม่ใช่ข้าพเจ้าจะอวดคือสภา"^{๕๗}

^{๕๖} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๘/๒๔๔๘ สมัยสามัญ สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันจันทร์ที่ ๖ สิงหาคม ๒๔๔๘

^{๕๗} รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน.

การชี้แจงของหัวหน้ารัฐบาลดังกล่าวนี้ เป็นข้อชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลอยู่ในฐานะที่ต้องสร้างความเชื่อถือจากรัฐสภาเพื่อหวังผลต่อการเจรจากับต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยในระยะนั้นอยู่ภาวะสงครามโลกครั้งที่ ๒ อยู่ ผลการลงมติในญัตติการเปิดอภิปรายทั่วไปปรากฏว่ารัฐบาลได้รับเสียงสนับสนุน ๙๔ เสียง

๓.๒.๔ การเปิดอภิปรายทั่วไปในสมัยนายทวี บุญยเกษตร เป็นหัวหน้ารัฐบาล สาเหตุที่เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป

หลังจากที่นายควง อภัยวงศ์ ได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๔๘๘ โดยเหตุผลเพื่อความเหมาะสมอันสืบเนื่องมาจากการประกาศอิสรภาพภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว ๕๘ นายทวี บุญยเกษตรก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้ารัฐบาลชุดต่อมา (๓๑ สิงหาคม - ๑๓ กันยายน ๒๔๘๘) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ เสนอโดย ร.ท.ประจวบ มหาฉันทน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุตรดิตถ์^{๕๘} ซึ่งเสนอต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๘๘ ในสมัยนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้ารัฐบาลอยู่ ได้เข้าสู่ระเบียบวาระพอดี สารสำคัญของญัตติดังกล่าวมีดังนี้ "...การจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ได้โน้มไปในทางไม่สุจริต ทั้งเป็นการกระทำที่แสดงออกให้เห็นว่าเบียดเบียนประชาชนที่ยากจน เจ้าพนักงานหลายคนประกอบการหาผลประโยชน์ด้วยการกดขี่ข่มเหงราษฎร และความเสียหายอื่น ๆ และกระทบกระเทือนองค์การส่วนรวมด้วย..."^{๖๐}

เมื่อญัตตินี้ได้เข้าสู่ที่ประชุมรัฐสภา ผู้เสนอได้ขอลงมติที่ประชุม ที่ประชุมอนุมัติ

๕๘ พิจารณาวนวก ๗.

๕๙ พิจารณาวนวก ก-๑๕.

๖๐ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๓/๒๔๘๘ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๘.

๓.๒.๕ การเปิดอภิปรายทั่วไปในรัฐสภาสมัยที่ ๓ ระยะที่ ๑ ในสมัยรัฐบาล พลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นหัวหน้ารัฐบาล

เมื่อรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๕ ได้บัญญัติให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง การชุมนุมสาธารณะ ตั้งสมาคม และจัดตั้งพรรคการเมืองได้แล้ว^{๖๑} นักการเมืองจึงมีการเคลื่อนไหวที่จะรวมกลุ่มการเมืองกันขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการเริ่มต้นของการแข่งขันทางการเมืองในรูปของกลุ่มการเมืองครั้งแรกของไทย กลุ่มการเมืองที่สำคัญ ๆ คือ

๑. พรรคสหชีพ มีนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นหัวหน้าพรรค สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยร่วมขบวนการเสรีไทย และผู้ที่เคยเป็นสมาชิกประเภทที่ ๑ มาก่อน พรรคนี้นับนโยบายหนักไปทางสังคมนิยม^{๖๒}

๒. พรรคแนวรัฐธรรมนูญ หัวหน้าพรรคได้แก่ พลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ สมาชิกส่วนใหญ่ได้แก่กลุ่มคณะราษฎรที่นิยมนายปรีดี พนมยงค์^{๖๓} และผู้ที่เคยเป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ มาก่อน

๓. พรรคประชาธิปไตย หัวหน้าพรรคได้แก่ นายควง อภัยวงศ์ สมาชิกได้แก่กลุ่มอนุรักษนิยม (Conservative) ^{๖๔}

ทั้งนี้พรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรมนูญเป็นพรรคที่สนับสนุนรัฐบาล ส่วนพรรคประชาธิปไตยนั้นเป็นพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเมืองของไทยเริ่มมีการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการ ฉะนั้น การชักฟอกการควบคุมรัฐบาลจึงมีหลักฐานที่แน่นอนขึ้น นอกจากนี้ในรัฐบาลชุดนายปรีดี พนมยงค์ นี้เอง ก็ได้มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งนับว่าเป็นคราวที่รัฐบาลชุดต่อไปจะต้องรับภาระอย่างหนักก็คือ กรณีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๖๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๔๘๕ มาตรา ๑๔.

๖๒ หยุค แสงอุทัย, "แก่นนโยบายของพรรคสหชีพ" : พรรคการเมือง (พระนคร: โอเคียนสโตร์, ๒๔๙๔), หน้า ๕๕๕ - ๕๕๘.

๖๓ ปลาทอง (นามแฝง), พรรคการเมือง, (โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๐๘), หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖.

๖๔ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, พันตรีควง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรีก่อน ๔ สมัย (พระนคร: โรงพิมพ์วิวัฒนา, ไม่ปรากฏ พ.ศ.), หน้า ๓๕๕ - ๓๕๖.

รัชกาลที่ ๘ ทรงพระแสงปืนสวรรคตเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๘๙ อันเป็นระยะเวลาที่นายปรีดี พนมยงค์เป็นหัวหน้ารัฐบาลอยู่ จากเหตุการณ์นี้เองรัฐบาลได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เนื่องจากไม่สามารถคลี่คลายสาเหตุใดแน่ชัด ดังนั้น ฝ่ายค้านจึงถือเป็นสาเหตุในการโจมตี รัฐบาลอย่างหนัก จนเป็นเหตุให้รัฐบาลต้องประกาศภาวะฉุกเฉินขึ้นเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๔๘๙

มีใจความว่า

"แม้ว่าสถานการณ์สงครามระหว่างประเทศไทยกับบางประเทศ ได้หยุดลงแล้ว โดยสัญญาสมบูรณแบบกติกี้ แต่ภาวะฉุกเฉินของประเทศ ไทยโดยเฉพาะนั้นหาได้หมดไปไม่ เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้วว่าบ้านเมือง ยังหาได้มีสภาพเหมือนดังก่อนสงครามนี้ไม่ ประเทศไทยยังต้องปฏิบัติ ตามพันธกรณีต่อบางประเทศอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงคราม และ พันธกรณีนี้ยังไม่สิ้นสุดไป แต่รัฐบาลก็ได้พยายามแก้ไขจากผลร้ายให้ เป็นผลดีขึ้นมาเป็นลำดับ เช่นในเรื่องการขายข้าวแก่สหประชาชาติ เป็นต้น ส่วนที่เกี่ยวกับฝรั่งเศสนี้แล้ว แม้ประเทศไทยจะถือว่ามิได้มี สภาพสงครามกับฝรั่งเศส แต่ประเทศฝรั่งเศสกลับถือว่ามิได้สถานะ สงครามกับประเทศไทย ปัญหาชายแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสก็ยังมีอยู่ เรื่อย ๆ ซึ่งประเทศไทยได้ใช้วิธีโดยสันติ แต่ก็จำต้องรักษาความสงบ เรียบร้อยไว้

ส่วนปัญหาการครองชีพภายในและการทำให้ประเทศไทยกลับสู่ ฐานะ เศรษฐกิจอันดีขึ้นนั้น ก็เป็นปัญหาที่มีไขจะแก้โดยวิธีอันเป็นปกติ ย่อมเป็นภาวะฉุกเฉินในทาง เศรษฐกิจที่ยังคงอยู่

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยภายใน รัฐบาลนี้พยายามแก้ไขให้การโจรกรรมในคดีสามัญลดน้อยถอยลงมา แต่การประทุษร้าย ต่อศีลธรรมและจิตใจของประชาชนกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะ บุคคลที่ไร้ศีลธรรม ล้มเสียซึ่งศีลธรรม อันเป็นวิสัยของพลเมืองที่ดีของ ประเทศซึ่งมีมาแต่โบราณกาล การประทุษกรรมเช่นนี้เป็นการทำลาย เสียซึ่งเกียรติศักดิ์และชื่อเสียงของประเทศไทย การปลุกปั่นความ-

จริงเป็นความเท็จ ความเท็จเป็นความจริง ฉวยโอกาสทุกโอกาสและทุกวิถีทางเพื่อประโยชน์ส่วนตัวนั้น เป็นการกระทำอันไร้ศีลธรรมและศีลสัตย์ แต่จะทำให้เกิดความเคียดแค้นและเป็นการยุยงให้เกิดเหตุร้ายในบ้านเมือง

รัฐบาลจึงขอแถลงให้ทราบความจริงว่า ภาวะฉุกเฉินยังคงมีอยู่และประเทศชาติจะกลับสู่ภาวะปกติได้ก็ด้วยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนทั้งหลายเพื่อขจัดแกแค้นความคับขันให้คลี่คลายเข้าสู่สภาพเดิม แต่ก็มีบุคคลบางหมู่บางพวกพยายามชักชวนอยู่เป็นนิจ หาใค้ถึงประโยชน์ส่วนรวมของชาติไม่ รัฐบาลจึงขอแถลงย้ำความจริงถึงภาวะฉุกเฉินนี้ให้ประชาชนทราบ และขอความร่วมมือเพื่อกำจัดอิทธิพลอันชั่วร้ายทั้งหมดให้สิ้นไป"

คำแถลงการณ์ในประกาศภาวะฉุกเฉินนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สถานการณ์ของประเทศในระยะนั้นมีความวุ่นวายจนรัฐบาลต้องหาทางออกโดยวิธีการที่ง่ายและได้ผลทันตาเห็น คั้งกล่าวมาข้างต้น แต่เรื่องทีสร้างคามหนักใจแก่รัฐบาลอย่างมากมายก็คือ กรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีเสียงสนับสนุนในสภาอยู่ก็ตาม เพราะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มใน ๘๗ จังหวัด จำนวน ๘๒ คน เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๔๘๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในต่างจังหวัดส่วนมากเป็นของพรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นพรรคที่สนับสนุนรัฐบาลอยู่แล้ว คั้งนั้น รัฐบาลจึงสามารถรักษาเสียงข้างมากในสภาไว้ได้อย่างมั่นคง เป็นที่น่าสังเกตุว่าฝ่ายประชาธิปไตยหรือกลุ่มอนุรักษนิยมซึ่งนำโดยนายควง อภัยวงศ์ และ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช มีคะแนนนำในจังหวัดพระนคร ๖๕

หลังจากที่นายปรีดี พนมยงค์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อ ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ โดยให้เหตุผลว่า สุขภาพอนามัยเสื่อมโทรมไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของรัฐได้เต็มที่ คั้งที่ปลาทองไคว้จารณ์ไว้ในหนังสือพรรคการเมืองไทยไว้ว่า "...การลาออกของนายปรีดี พนมยงค์ จึงเป็นแต่เพียงการเปลี่ยนฉากหรือเปลี่ยนตัวผู้แสดงบทบาททางการเมืองเสียใหม่ เพราะมีเสียง

๖๕ จากการสัมภาษณ์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ เวลา ๘.๓๐ - ๘.๕๐ นาฬิกา ณ สำนักงานทนายความ เสนีย์ ปราโมช ถนนราชดำเนินกลาง นครหลวงกรุงเทพธนบุรี ว่า "สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดพระนครในขณะนั้นมี ๖ คน ผู้ที่เป็นฝ่ายอนุรักษนิยมหรือฝ่ายประชาธิปไตยได้รับเลือกตั้ง ๔ คน (คนที่ ๔ ไม่ค่อยจะแน่ใจ)"

เรียกร้องแสดงความไม่พอใจของประชาชนหนาหูขึ้นเท่านั้นเอง..."^{๖๖} ต่อจากนั้น พลเรือตรี ฤทธิชัย ชำรงนาวาสวัสดิ์ จึงได้เป็นหัวหน้ารัฐบาลชุดต่อมา^{๖๗} เป็นรัฐบาลที่ได้รับความสนับสนุนจากพรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับรัฐบาลชุดที่แล้ว ทั้งนี้เพราะพลเรือตรีฤทธิชัย ชำรงนาวาสวัสดิ์ เคยเป็นรัฐมนตรีร่วมคณะในรัฐบาลสมัยนายปรีดี พนมยงค์มาก่อน

เบื้องหลังความยุ่งยากทางการเมืองในขณะนั้น ถ้าหากจะศึกษาจากคำปราศรัยของ พลเรือตรีฤทธิชัย ชำรงนาวาสวัสดิ์ ทางวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๔๘๕ เนื่องในโอกาสเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี^{๖๘} ก็จะทำให้มองเห็นภาพทางการเมืองในขณะนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น

"...ข้าพเจ้าทราบดีว่า การที่ข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายบริหารในขณะนี้ ย่อมจะต้องเผชิญกับปัญหาใหญ่อันยุ่งยากและซับซ้อนหลายประการ ปัญหาเหล่านี้ส่วนมากเป็นผลอันเกิดจากสงครามและอยู่ในวิถีทางที่รัฐบาลชุดก่อนได้พยายามฟันฝ่ามาแล้ว อาทิเช่น การที่เครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่ชีวิตมีปริมาณไม่เพียงพอ และยังมีราคาแพง ค่าแห่งการครองชีพแม้ว่าจะได้ลดลงไปบ้างแล้ว แต่ก็ต้องนับว่ายังสูงอยู่ เป็นเหตุให้เกิดความยากลำบากแก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ที่มีรายได้น้อยและอึดคักซัดสน บรรดาเส้นทางคมนาคมต่าง ๆ ก็ยังไม่อยู่ในสภาพที่จะอำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นอุปสรรคแก่การขนส่งและการติดต่อถึงกัน นอกจากนี้ผลของสงครามยังทำให้ศีลธรรมและจรรยาของคนเสื่อมทรามลง เป็นเหตุก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมในวงการบริหารและการโจร

^{๖๖} ปลาทอง (นามแฝง), พรรคการเมืองไทย, (พระนคร: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า ๒๕๐๘), หน้า ๑๑๖.

^{๖๗} ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๓ ตอนที่ ๕๖ ฉบับพิเศษ (๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๕), หน้า ๑.

^{๖๘} หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันจันทร์ที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๔๘๕.

ผู้ร้าย ซึ่งถึงแม้จะได้ระดมกันปราบปรามอย่างแข็งแกร่งแล้ว ก็ยังมีได้
ส่งปราบคาบลงไปทีเดียว

นอกจากปัญหาภายในประเทศแล้ว ปัญหาใหญ่อันเกี่ยวกับความ
เป็นอยู่ของชาติคือ ปัญหาในด้านการต่างประเทศ ท่านทั้งหลาย
ย่อมจะทราบกันว่า เรายังมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติต่อประเทศอื่น
หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ การจัดส่งข้าวให้แก่สห-
ประชาชาติเพื่อบรรเทาความอดอยากของประชากรทั่วโลกซึ่งกำลัง
ขอความช่วยเหลือจากเราอยู่อย่างเร่าร้อน... นอกจากนี้ปัญหา
การเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ปัญหาเกี่ยวกับดินแดน
สี่จังหวัด ตลอดจนกรณีพิพาททางชายแดนด้านอินโดจีนฝรั่งเศส ก็ล้วน
แต่เป็นปัญหาใหญ่ซึ่งรัฐบาลนี้จะได้พยายามดำเนินการให้สำเร็จผล
เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นอย่างดียิ่งที่สุด..."

ดังนั้น ภาวการณ์ที่รัฐบาลจะต้องรีบดำเนินการอย่างรีบด่วนทั้งหลายในขณะนั้นจะ
ต้องกระทำไปพร้อม ๆ กันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ สำหรับปัญหาภายใน
ประเทศที่รัฐบาลจะต้องรับภาระแก้ปัญหาที่สำคัญก็คือ ปัญหาในรัฐสภาที่สมาชิกสภาผู้แทนฝ่ายค้านได้
เสนอญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐบาล แต่เนื่องจากการเสนอญัตติดังกล่าวนี้เป็น
การเสนอญัตติของพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่สำคัญที่สุด ซึ่งไม่เคยปรากฏมาตั้ง
ครั้งก่อน ๆ ฉะนั้น การตอบโต้กันในรัฐสภาก็ย่อมจะมีความรุนแรงและมีความหมายมากยิ่งขึ้น
นอกจากนี้ก็ได้กระจายเสียงออกอากาศให้ประชาชนได้รับฟังจากวิทยุกระจายเสียงอีกด้วย การ
ตอบโต้กันในสภาใช้เวลาถึง ๕ วัน ๘ คืน คือระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๙๐ หัวข้อ
ที่เสนอเป็นญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปโดยลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลมีอยู่ ๔ ข้อ ๖๘

๑. รัฐบาลไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในตามนโยบายที่แถลงไว้

๖๘ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
สมัยสามัญ ชุดที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๐ เล่ม ๑, หน้า(๒๙)-(๓๐).

๒. ไม่สามารถรักษานโยบายการเงินของชาติไว้ในทางที่มั่นคง ทำให้ฐานะทางการคลังล้มเหลวทุกทาง

๓. รัฐบาลดำเนินการทางเศรษฐกิจผิดพลาด ไม่เหมาะสมแก่ภาวะการณ์ปัจจุบัน เป็นเหตุให้ประชาชนเดือดร้อนในการครองชีพ

๔. ในด้านการต่างประเทศ รัฐบาลไม่อาจสร้างความเชื่อถือกับนานาประเทศ ตามนโยบายที่แถลงไว้

๕. รัฐบาลใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงในราชการประจำ ทำให้เกิดผลเสียหายแก่ราชการแผ่นดิน

๖. รัฐบาลไม่สามารถรักษาฐานะของข้าราชการให้อยู่ในระดับที่สมควร เป็นเหตุให้ข้าราชการขาดกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ

๗. ในด้านการศึกษาของชาติ รัฐบาลไม่ปรับปรุงและดำเนินการตามนโยบายที่แถลงไว้

๘. รัฐบาลไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงที่จะแถลงต่อประชาชนให้ทราบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลสวรรคตเพราะเหตุใด

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในครั้งนี้ รัฐบาลเป็นฝ่ายชนะ ฉะนั้น รัฐบาลจึงยังคงสามารถอยู่บริหารประเทศต่อไปได้ แต่อย่างไรก็ตาม การอภิปรายในคราวนี้ฝ่ายค้านได้ชี้แจงข้อบกพร่องของรัฐบาลให้ประชาชนทราบอย่างแพร่หลาย ถึงอย่างไรก็ตามรัฐบาลก็คงจะได้ตระหนักถึงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในคณะรัฐบาลเองได้ ฉะนั้นเมื่อการเปิดอภิปรายสิ้นสุดลงแล้ว รัฐบาลจึงได้มีการปรับปรุงตัวเองใหม่ จากลักษณะนี้เองย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่ารัฐบาลได้พบข้อบกพร่องของตัวเองแล้วเกี่ยวกับบุคคลที่ประกอบกันเป็นรัฐบาล ปลาทอง (นามแฝง) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปในครั้งนี้ว่า ๙๐

"...ถึงแม้มติขอเปิดอภิปรายทั่วไปของพรรคประชาธิปัตย์จะไม่มีผลในการทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้ เนื่องจากเป็นฝ่ายมีเสียงข้างน้อย และพรรคประชาธิปัตย์ก็ดูเหมือนจะมีได้คำคําหมายที่จะให้เกิดผลเช่นนั้นโดยตรง หากแต่เป็นการวางแนวทางสำหรับการ

เลือกตั้งในคราวต่อไปมากกว่า ประกอบกับการที่รัฐบาลขอลาออก และมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ ก็จัดว่าเป็นชัยชนะที่พรรคประชาธิปไตยออกจะมีความพอใจอยู่ แต่อย่างไรก็ตาม ทางด้านความรู้สึกของประชาชนทั่วไปในเวลานั้นอาจกล่าวได้ว่า ความนิยมที่เคยมีต่อรัฐบาลได้เริ่มเสื่อมถอยลงทุกที เพราะการที่ฝ่ายรัฐบาลได้ใช้โวหารเข้าตอบโต้การอภิปรายของฝ่ายค้านในบางกรณี กลับทำให้ประชาชนเห็นว่ากระทำไปในลักษณะปกปิดความจริง เพราะบรรดาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความบกพร่องของรัฐบาลที่พรรคฝ่ายค้านยกขึ้นมากล่าว ส่วนมากเป็นเรื่องที่ประชาชนได้ประจักษ์แก่ตาของตนเองมาแล้วแทบทั้งสิ้น พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลเวลานั้นจึงปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะพวกร้างมากเพื่อประโยชน์ของรัฐบาล ยิ่งกว่าจะช่วยกันรักษาประโยชน์ของประชาชนทั่วไป..."

จากการที่ฝ่ายค้านได้เปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลอย่างรุนแรงและเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบความเป็นไปอย่างเปิดเผยเช่นนี้ ย่อมจะเป็นหลักฐานที่จะยืนยันได้ว่า รัฐบาลให้ความสำคัญแก่รัฐสภาอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน จึงอาจกล่าวได้ว่า รัฐสภาของไทยในสมัยที่ ๓ นี้ (ระยะที่ ๑) เป็นยุคที่รัฐสภาเฟื่องฟูมากที่สุด เพราะรัฐบาลได้เปิดโอกาสให้สมาชิกรัฐสภาทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านได้แสดงบทบาทของตัวจนสุดความสามารถถึงแม้ว่าภายหลังการออกเสียงลงคะแนนเมื่อการอภิปรายยุติลง สมาชิกฝ่ายรัฐบาลจะมีเสียงสนับสนุนถึง ๔๖ เสียง และฝ่ายค้าน (พรรคประชาธิปไตย) ออกเสียงไม่ไว้วางใจเพียง ๕๕ เสียงก็ตาม ถ้ามองในแง่ความจริงแล้วฝ่ายค้านได้ประโยชน์จากการเปิดอภิปรายคราวนี้มาก เพราะหลังจากนั้นต่อมาพรรคประชาธิปไตยมักจะได้รับ ความไว้วางใจจากประชาชนในจังหวัดพระนคร และชนบุรีจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตลอดมา

๓.๒.๖ การเปิดอภิปรายทั่วไปในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้ารัฐบาล

เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลครั้งที่ ๒ แล้ว ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป ๓ ครั้งด้วยกัน คือ

๑. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับกรณีแผนการปฏิวัติปลายเดือนมกราคม ๒๔๙๓
เสนอโดย นายเพทาย โชตินุชิต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กับพวก^{๗๑}

๒. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องการกบฏจลาจล เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน
๒๔๙๔ เสนอโดย พระยาตรีธรรมราช สมาชิกวุฒิสภา กับพวก^{๗๒}

๓. ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับความไม่สงบเรียบร้อยและการหมิ่นพระบรม-
เดชานุภาพ การคลังของประเทศ การต่างประเทศ การศึกษา การครองชีพของประชาชน การ
เศรษฐกิจ การป้องกันและปราบปรามคอรัปชั่น และการรักษาดีจจะวาจา เสนอโดย นายควง
อภัยวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กับพวก^{๗๓}

เหตุผลของการเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป จะได้อภิปรายเรื่องข้อต่อไป

การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในเรื่องแผนการปฏิวัติ
ปลายเดือนมกราคม ๒๔๙๓ นั้น ผู้เสนอญัตติมีความต้องการให้นายกรัฐมนตรีได้แถลงข้อเท็จจริง
จากการกระทำของรัฐบาลในขณะนั้น เกี่ยวกับการเนรเทศหลวงกาจ กาจสงคราม ไปต่างประเทศ
คั้งที่ผู้เสนอได้กล่าวในที่ประชุมรัฐสภาว่า "...เรื่องนี้เป็นการจำเป็นเพราะถือว่า สมาชิกสภา-
ผู้แทนราษฎรทำหน้าที่แทนประชาชนในเมื่อประชาชนคนไทยยังมีคตินิยมต่อเหตุการณ์ และยังมี ความ
รู้สึกห่วงใยต่อเหตุการณ์นี้ ตลอดจนเกิดความรู้สึกนึกคิดไปในทำนองที่ว่า นายกรัฐมนตรีหรือว่า
ทางการนั้นได้ปฏิบัติต่อกรณีในเรื่องนี้มิได้เป็นไปตามคัลลลงแห่งระบอบประชาธิปไตย หรือตาม
กฎหมายบ้านเมืองแล้ว ก็เป็นความจำเป็นที่ทางสภานี้ซึ่งทำหน้าที่แทนประชาชนทั้งประเทศควร
จะได้กระจางแจ้งชัดข้อไป..."^{๗๔} ฉะนั้น จึงขอให้นายกรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงให้รัฐสภา
และประชาชนทราบคั้งหัวข้อต่อไปนี้

๑. แผนการปฏิวัติ เมื่อปลายเดือนมกราคม ๒๔๙๓ มีจริงหรือไม่

๒. แผนการนั้นมียังไร

^{๗๑} โปรดคณนวก ก-๑๗.

^{๗๒} โปรดคณนวก ก-๑๘.

^{๗๓} โปรดคณนวก ก-๑๙.

^{๗๔} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

๓. ถ้าหากว่าแผนการนั้นจะมีจริง รัฐบาลไค้หลักฐานอย่างไรบ้างที่จะใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดีหลวงกาจกับพวก จะดำเนินการตามกฎหมายอาญาไค้หรือไม่

๔. ถ้าหากรัฐบาลไค้หลักฐานไม่ครบถ้วน เหตุไค้จึงช่วยเหลือและให้ความสะดวกแก่หลวงกาจไค้รอกคพนจากอำนาจศาลแห่งประเทศไทยไปเสีย แล้วมีการส่งตัวไปต่างประเทศ

๕. ค่าใช้จ่ายที่จัดส่งหลวงกาจไปต่างประเทศเป็นเงินของใคร คือเป็นเงินของแผ่นดินหรือเงินส่วนตัวของหลวงกาจ

๖. ความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมือง คณะรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่บริหารจะหาวิธีการและจัดการประการใด

จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลไค้ตอบชี้แจงแก่สมาชิกรัฐสภา โดยการขอร้องให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในความสงบ เพราะว่า...ประเทศไทยนี้เป็นประเทศที่อยู่ในความสงบ... ฉะนั้น ยอานีกว่าประเทศไทยเป็นอาณาจักรแห่งความกลัวหรืออาณาจักรแห่งการปฏิบัติ... และคดีของหลวงกาจนั้นเป็นคดีธรรมดาซึ่งเท่ากับนายทหารคนหนึ่งหรือข้าราชการคนหนึ่งไค้กระทำผิดขึ้น สาเหตุที่หลวงกาจและพรรคพวกไค้เตรียมการเพื่อจะล้มรัฐบาลหรือเปลี่ยนรัฐบาลโดยใช้กำลัง เขาควบคุมตัวคณะรัฐมนตรีและข้าราชการบางคนซึ่งเป็นการผิดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เรื่องนี้ไค้รับรายงานจากตำรวจ ฉะนั้น นายกรัฐมนตรีจึงไค้ประชุมนายทหารและนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ๒ - ๓ คน เพื่อพิจารณาเหตุการณ์เกี่ยวกับหลวงกาจ โดยเชิญหลวงกาจไปสอบสวนที่วังปารุสกวันเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ประมาณ ๒๔ นาฬิกา ทั้งนี้เพราะว่าหลวงกาจมักจะมีอาวุธประจำตัวและมีลูกระเบิดประจำในรถ ตลอดจนกระทั่งปืนกลเป็นจำนวนมากเสมอ ฉะนั้น การเชิญตัวหลวงกาจจึงต้องมีการควบคุมเจ้าหน้าที่มาค้ยแล้วเก็บอาวุธไว้เสียก่อน ทั้งนี้เพื่อระมัดระวังไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดไค้อาวุธขึ้นในทางที่ผิดไค้^{๗๕} ดังนั้น เมื่อหลวงกาจไค้ทราบความมุ่งหมายจากการที่ถูกเชิญตัวไปวังปารุสกวันแล้ว ก็ขออนุญาตเดินทางไปต่างประเทศ เมื่อสถานการณ์ที่หลวงกาจไค้คิดการณ์ไม่ทราบว่าจะใหญ่ไค้แคไค้ไหน แต่เพื่อความปลอดภัยของบ้านเมืองในชั่วระยะหนึ่งก็ควรที่จะให้เดินทางออกไปต่างประเทศเสียในอันที่จะนำความสงบมาสู่ประเทศชาติไค้ในเวลาฉับ^{๗๖}

๗๕ รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๒๓ - ๑๖๒๔.

๗๖ รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๒๕.

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการส่งหลวงกาจไปต่างประเทศอื่น เนื่องจากเหตุผลในการวางแผนปฏิวัติเมื่อปลายเดือนมกราคม ๒๔๙๓ ต่อสภาผู้แทนราษฎรในข้อ ปลัดก้อยและรายละเอียดยแล้ว ก็มีสมาชิกสภาผู้แทนได้ซักถามจนสิ้นข้อสงสัยแล้ว จึงได้ฉายาพระเบ็ญนวาระไป

การเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกวุฒิสภา

ประเทศไทยได้เริ่มจักรูปองค์กรนิติบัญญัติในรูปสองสภา^{๗๗} ภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๘ เป็นต้นมา โดยให้สภาที่หนึ่งมาจากการเลือกตั้ง สภาที่สองมาจากการแต่งตั้ง^{๗๘} แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญหลายครั้ง และแต่ละครั้งก็ได้เปลี่ยนแปลงฐานะและอำนาจของสภาที่สองไปด้วย ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงที่มา ฐานะ และอำนาจของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๐, ๒๔๘๒ และ ๒๕๑๑ โดยเปรียบเทียบแต่พอสังเขปดังนี้

ตามรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๐ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง (มาตรา ๓๓) และมีส่วนร่วมในการให้ความไว้วางใจในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี (มาตรา ๗๗) ไม่มีอำนาจที่เสนอญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไป^{๗๙} แต่มีอำนาจที่จะเปิดประชุมไต่ถามหากมีความจำเป็นในระหว่างที่สภาผู้แทนถูกยุบ (มาตรา ๓๖) ส่วนสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.๒๔๘๒ มีจำนวนหนึ่งร้อยคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือก

๗๗ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๔๘๘, ๒๔๘๐, ๒๔๘๒ และ ๒๕๑๑.

๗๘ สภาที่สองภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๘ เรียกว่า พฤษสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งโดยทางอ้อม ไม่เป็นข้าราชการประจำ (มาตรา ๒๔) แต่ในบทเฉพาะกาล พฤษสภาในวาระเริ่มแรกประกอบด้วยสมาชิกซึ่งองค์การเลือกตั้งสมาชิกพฤษสภาเป็นผู้เลือกตั้ง องค์การเลือกตั้งสมาชิกพฤษสภาประกอบด้วยผู้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันสุดท้ายก่อนรัฐธรรมนูญฉบับนี้

ส่วนสภาที่สองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.๒๔๘๐, ๒๔๘๒ และ ๒๕๑๑

เรียกว่า วุฒิสภา

๗๙ ตามบทบัญญัติที่ใส่แก่สภาที่สองมาตรา ๔๒ ว่า สมาชิกสภาผู้แทน มีสิทธิเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะได้ โดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๒๔ คน

และแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน และมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่า เป็นผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ ทั้งนี้โดยให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง (มาตรา ๘๒) โดยมีข้อกำหนดห้ามมิให้ข้าราชการประจำเป็นสมาชิก (มาตรา ๘๕) วุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอนิติเพื่อขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินได้ แต่จะลงมติไม่ได้ (มาตรา ๑๓๐) นอกจากนั้นในการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลหรือรัฐมนตรีโดยสภาผู้แทน การลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจให้สภาผู้แทนกระทำภายหลังที่ได้รับแจ้งผลแห่งการประชุมปรึกษาของวุฒิสภา (มาตรา ๑๓๑ วรรคสุดท้าย) ซึ่งแสดงว่าวุฒิสภามีอำนาจมากพอใช้

ถ้าหากจะเปรียบเทียบถึงอำนาจของวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๔๙๐ กับ ๒๔๙๒ แล้ว วุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๔๙๒ มีอำนาจน้อยกว่าวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๔๙๐ คือไม่มีส่วนรวมในการให้ความไว้วางใจในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี และจะประชุมกันไม่ได้ในระหว่างที่สภาผู้แทนถูกยุบ (รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๑) แต่อาจเปิดอภิปรายทั่วไปในเรื่องเดียวกันกับสภาผู้แทนได้อภิปรายแล้ว เพื่อตั้งข้อสังเกตจากการอภิปรายไปยังสภาผู้แทนประกอบการพิจารณาก่อนที่จะลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐบาล

เมื่อเปรียบเทียบอำนาจของวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญทั้ง ๒ ฉบับดังกล่าว กับวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๑ แล้ว วุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑ เป็นวุฒิสภามีอำนาจมากที่สุด เพราะนอกจากจะเป็นข้าราชการประจำได้แล้ว ยังมีส่วนรวมกับสมาชิกสภาผู้แทนในการลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะได้อีกด้วย (มาตรา ๑๒๔)

เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ๒๔๙๐ (๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐) แล้ว ก็ได้แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๑๐๐ คน เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ^{๘๐} ต่อจากนั้นมาก็มีการแต่งตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่างอีก ๕ ครั้ง คือ

^{๘๐} ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๔ ตอนที่ ๕๖ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน

- ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๙๑ จำนวน ๒ คน^๑
 ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๙๒ จำนวน ๑๒ คน^๒
 ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓ จำนวน ๑ คน^๓
 ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๔๙๓ จำนวน ๑ คน^๔
 ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๔๙๔ จำนวน ๑ คน^๕

ในการแต่งตั้งซ่อมครั้งที่ ๑ มีพระยาโทณวณิชมนตรี รัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ส่วนการแต่งตั้งซ่อมตั้งแต่ครั้งที่ ๒ ถึง ๕ นั้น ประธานองคมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ ซึ่งประกาศใช้เมื่อ ๓ มีนาคม ๒๔๙๒ ใต้ให้อำนาจประธานองคมนตรีไว้^๖

^๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๕ ตอนที่ ๖๑ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๙๑, หน้า ๖๔๙ - ๖๕๐.

โปรดพิจารณาผนวก ง-๒ ประกอบ.

^๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๓๔ ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๒, หน้า ๔๘๙ - ๔๙๐.

โปรดพิจารณาผนวก ง-๓ ประกอบ.

^๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๗ ตอนที่ ๒๙ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๔๙๓, หน้า ๕๔๑ - ๕๔๒.

โปรดพิจารณาผนวก ง-๔ ประกอบ.

^๔ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๘ ตอนที่ ๑ ลงวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๙๔, หน้า ๓๑ - ๓๒.

โปรดพิจารณาผนวก ง-๕ ประกอบ.

^๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๘ ตอนที่ ๖๒ ลงวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๔๙๔.

โปรดพิจารณาผนวก ง-๖ ประกอบ.

^๖ รัฐธรรมนูญ ๒๔๙๒ มาตรา ๘๒ วรรค ๒.

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปี ๒๔๙๐ ได้กำหนดสมาชิกภาพของวุฒิสภาไว้คราวละ ๖ ปี และเมื่อครบกำหนด ๓ ปีแล้ว ให้มีการเปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่ง โดยวิธีจับสลาก (มาตรา ๓๔) ดังนั้น เมื่อได้มีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาเมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ จำนวน ๑๐๐ คนแล้ว สมาชิกวุฒิสภาจำนวนนี้จะสิ้นสุดลงในวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๖ แต่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญถึง ๓ ฉบับ คือ ฉบับปี ๒๔๙๐, ๒๔๙๒ และ ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๙๕ จึงทำให้ฐานะของวุฒิสภาเปลี่ยนแปลงไปด้วย คงได้กล่าวมาแล้ว และสิ้นสุดลงเมื่อนำรัฐธรรมนูญ ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๙๕ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีวุฒิสภาอยู่ได้ประมาณ ๔ ปี จึงเป็นอันสิ้นสุดลง (ไม่นับรวมวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญปัจจุบัน ๒๕๑๑)

ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๙๐ ไม่ได้กำหนดให้ใครเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ดังนั้น ในทางปฏิบัตินายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามซึ่งก็เท่ากับว่ารัฐบาลเป็นผู้เลือก^{๔๗} ผู้เขียนเชื่อว่าสมาชิกวุฒิสภาเหล่านั้นจะต้องเป็นฝ่ายรัฐบาลและให้ความสนับสนุนรัฐบาล นายควง อภัยวงศ์ ทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าจะมีการแต่งตั้งสมาชิกแทนตำแหน่งที่ว่างในระยะต่อมาก็ตาม แต่เป็นเพียงจำนวนน้อยรวมทั้งสิ้น ๑๗ คนเท่านั้น^{๔๘}

เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ (เมื่อ ๘ เมษายน ๒๔๙๑) โดยคณะนายทหาร^{๔๙} ได้ไปเชิญให้นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่ง ดังนั้น สมาชิกวุฒิสภา

^{๔๗} สมาชิกวุฒิสภาได้รับแต่งตั้งเมื่อ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ จำนวน ๑๐๐ คน รองศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ ได้กล่าวไว้ในหนังสือรัฐสภาในระบบการปกครองของไทย หน้า ๓๓ ว่า ในสมาชิกจำนวน ๑๐๐ คน มีจำนวน ๘๐ คนที่เป็นบรรดาอดีตข้าราชการบริพารที่มีบรรดาศักดิ์สูงขึ้นเจ้าพระยา พระยา พระ และหลวง รวมทั้งเชื้อพระวงศ์บางองค์ ให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง (นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้ารัฐบาลระหว่าง ๑๐ พ.ย. - ๖ ก.พ. ๒๕๑)

โปรดพิจารณาผนวก ง-๑ ประกอบ.

^{๔๘} โปรดพิจารณาผนวก ง-๒ ถึง ง-๖ ประกอบ.

^{๔๙} ได้แก่ พ.ท.กาน จ่างภูมิเวท พลตรีสวัสดิ์ สวัสดิ์ศรีณชัย พ.อ.ขุนศิลปศรีชัย และ พ.ท.ละม้าย อุตยานานนท์.

ที่ให้การสนับสนุนนายควง อภัยวงศ์ อยู่ ก็ยอมจะมีปฏิริยาต่อรัฐบาลชุดใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ประกอบกับเป็นระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการใช้รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒ พอดี และรัฐธรรมนูญก็ได้ให้อำนาจแกสมาชิกวุฒิสภาในการควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการเปิดอภิปรายทั่วไป (มาตรา ๑๓๐) ดังนั้นในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๘๔ มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๒๖ คน ได้เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเรื่อง การปราบกบฏจลาจลที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๔๘๔^{๕๐} โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รัฐบาลได้ชี้แจงข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๔๘๔ ทั้งนี้เพราะการปราบปรามพวกกบฏในครั้งนั้นมีผลกระทบกระเทือนถึงขั้นมีการเสียเลือดเนื้อและชีวิตของคนไทย ตลอดจนทรัพย์สินของรัฐบาลและเอกชนเป็นอันมาก ถึงแม้ว่ารัฐบาลและหน่วยราชการบางหน่วยได้แถลงหรือชี้แจงไปบ้างแล้วนั้นยังไม่กระจ่างทุกประการ ความสมาชิกวุฒิสภาเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเกินกว่าที่จะตั้งกระทู้ถาม จึงขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา ตามมาตรา ๑๓๐ ของรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒ ขึ้นในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

๑. เหตุและผูกเหตุ
๒. การปราบปรามและการควบคุมสถานการณ์ และผลของการเหล่านั้น
๓. ค่าใช้จ่ายและการใช้จ่ายในการปราบปราม
๔. ผลเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจน

ทรัพย์สินและกำลังของชาติ

๕. การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย
๖. การป้องกันเหตุการณ์ทำนองเดียวกันมิให้อุบัติขึ้นอีกในอนาคต

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปในครั้งนี้ใช้เวลา ๔ วัน^{๕๑} จากการที่สมาชิกวุฒิสภาได้เปิดอภิปรายซักฟอกรัฐบาลในครั้งนี้ จอมพล ป. ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลได้ถึงกับกล่าวในวันสุดท้ายก่อนที่จะปิดการอภิปรายว่า

"...เมื่อสภาล่างมีฝ่ายค้านซึ่งโจมตีโดยตรงว่า เป็นฝ่ายค้านรัฐบาล รัฐบาลนี้ก็ไม้ขัดข้องเลยในการที่ฝ่ายค้านจะโจมตีประการใด แต่ขอให้ท่านผู้มีเกียรติในที่นี้บอกดูว่า ท่านผู้เปิดอภิปราย ๒๖ คน เป็นฝ่ายค้าน

^{๕๐} โปรคพิจารณาผนวก ก-๑๘.

^{๕๑} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมวุฒิสภา สมัยสามัญ ชุดที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๘๔, หน้า ข และ ค.

หรือเพียงแต่อยากจะทราบข้อเท็จจริงก็ให้ระลึกถึงระบอบประชาธิปไตย
 ควบคู่ไปประชาธิปไตยของนายแอดดิสเคย์เบ็คอภิปรายแก่นายแอดดิสหรือ
 ไมเคย์มี พรรคคอนเซอเวตีฟเคยเบ็คอภิปรายทั่วไปแก่ทางเซอชิดหรือ
 ไมมี มีแต่ฝ่ายตรงข้าม เพราะฉะนั้นที่ท่านเบ็คอภิปราย ๒๖ คน เป็น
 ฝ่ายค้านแน่นอน..."^{๙๒}

ผลที่ติดตามมาจากการเบ็คอภิปรายทั่วไปในครั้งนี้ก็คือ รัฐบาลล้มรัฐธรรมนูญ ๒๔๙๒
 แล้วนำรัฐธรรมนูญ ๒๔๙๕ กลับมาใช้ขึ้นเมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลงประมาณ ๒ เดือน (๑ ต.ค.
 ๒๔๙๔ - ๖ ธ.ค.๒๔๙๔) เป็นเหตุให้วุฒิสภาสิ้นสุดลงตามไปด้วย

การเบ็คอภิปรายทั่วไปครั้งสุดท้ายของรัฐสภาสมัยที่ ๓ ระยะที่ ๒ และเป็นครั้งสุดท้ายของ
 การเสนอญัตติเบ็คอภิปรายทั่วไป

ในช่วงระยะเวลาที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เป็นหัวหน้ารัฐบาลในการบริหาร
 ประเทศครั้งที่ ๒ (๔ เมษายน ๒๔๙๑ ถึง ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐) มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
 รวม ๓ ครั้ง คือ

๑. การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๒ การเลือกตั้งครั้งนี้เลือก
 เฉพาะจังหวัดที่มีพลเมือง-เพิ่มรวม ๑๙ จังหวัด จำนวนผู้แทน ๒๑ คน

๒. การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นการเลือกตั้งทั่ว
 ประเทศ ๙๑ จังหวัด จำนวนผู้แทน ๑๒๓ คน

๓. การเลือกตั้งเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นการเลือกตั้งทั่วประเทศ
 ทั้ง ๙๑ จังหวัด จำนวนผู้แทน ๑๖๐ คน

การเลือกตั้งทั้ง ๓ ครั้งนี้ ใช้วิธีรวมเขต เหตุการณ์ในการเลือกตั้งโดยทั่วไป
 ก็ดำเนินไปด้วยดี แต่การเลือกตั้งในครั้งหลังสุด รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พรรคเสรี-
 มนังคศิลา) ได้ใช้กลยุทธ์ทุกวิถีทางที่จะเอาชนะฝ่ายตรงข้าม การเลือกตั้งครั้งนี้จึงถูกขนานนามว่า

^{๙๒} รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑๐.

"การเลือกตั้งที่สกปรกหรือการเลือกตั้งที่ไม่เรียบร้อย"^{๘๓}

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานเกี่ยวกับการหาเสียงของฝ่ายรัฐบาลก่อนการเลือกตั้งครั้งนั้น เป็นเรื่องราวใหญ่โตมหึมา จนอาจกล่าวได้ว่าไม่มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งใด ๆ ในอดีตเทียบเท่าการใช้เงินก็ กำลังคนก็ หรืออำนาจก็ ได้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเปิดเผย

การโฆษณาของฝ่ายรัฐบาลได้มีการประชุมวางแผนการในสมาชิกของเสรีมนังคศิลา และเพราะได้เตรียมการมาแล้วเป็นเวลารวม ๒ ปี (พ.ร.บ.พรรคการเมืองประกาศใช้เมื่อ ๒๔ กันยายน ๒๔๘๘ พรรคเสรีมนังคศิลาจดทะเบียนเมื่อ ๒๕ กันยายน ๒๔๘๘ เลือกตั้งทั่วไปเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐) ค่ายแห่งนี้เองพรรครัฐบาลจึงเตรียมการเกือบพร้อมทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการเงิน ขอแต่เพียงให้สมาชิกของตนได้รับเลือกตั้งเข้ามาเท่านั้น^{๘๔} จะเห็นได้ว่าฝ่ายรัฐบาลก็พยายามอย่างยิ่งที่จะชักจูงและหาเสียงให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใส แต่ดูเหมือนว่าจะได้ผลตรงกันข้าม จึงเป็นเหตุให้ฝ่ายรัฐบาลดำเนินงานแบบไม่เรียบร้อย

"การที่พรรคเสรีมนังคศิลาถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดในการที่ตนเองจะชนะการเลือกตั้งในจังหวัดพระนครให้จงได้ ก็เพราะหัวหน้าพรรคคือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้าสมัครรับเลือกตั้งนั่นเอง ซึ่งถ้าหากต้องแพ้ไม่ได้รับเลือกตั้งครั้งนี้ย่อมจะมีความหมายเท่ากับประชาชนไม่ต้องการจอมพล ป.พิบูลสงคราม ฉะนั้น ทางพรรคเสรีมนังคศิลาจึงใช้วิธีการที่ทุจริตต่าง ๆ และอาศัยอิทธิพลทางการเมืองให้ข้าราชการปฏิบัติตามความประสงค์ของรัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งในจังหวัดพระนคร..."^{๘๕}

^{๘๓} พนม ภัยหนาย, ลักษณะและพฤติกรรมของพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณี : พรรคเสรีมนังคศิลา, วิทยานิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, (โรเนียว), ๒๕๑๒, หน้า ๑๑๗.

^{๘๔} พนม ภัยหนาย, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗.

จากผลของการเลือกตั้งครั้งนี้จะเห็นได้ว่า ในจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑๖๐ คน พรรคเสรีมนังคศิลาได้รับเลือกตั้งเข้ามาถึง ๘๓ คน^{๕๕} ซึ่งเป็นพรรคที่มีเสียงข้างมากในสภา จึงมีฐานะที่จะจัดตั้งเป็นรัฐบาลต่อไป และพรรคธรรมมาธิปไตยซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่สนับสนุนรัฐบาล โดยเบ็ดเตล็ดก็ได้รับเลือกตั้งเข้ามาอีก ๕ คน ซึ่งรวมกันแล้วจะมีที่นั่งในสภาถึง ๘๘ ที่นั่ง เมื่อการเลือกตั้งได้ผ่านพ้นไปแล้ว ปรากฏว่าประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดพระนครและธนบุรีเป็นเคียดเป็นแค้นอย่างยิ่ง เพราะปรากฏว่าการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปโดยไม่สุจริต มีบุคคลบางกลุ่มได้อภิสิทธิ์ในการลงคะแนนกันคนละหลายครั้ง มีการชู้และทำร้ายผู้ออกเสียงเลือกตั้งที่ไม่สนับสนุนรัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลา กับทั้งพบว่ามี การทุจริตในหน่วยเลือกตั้งหลายหน่วย โดยเหตุนี้เองจึงก่อให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งในหมู่นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป ถึงกับได้เดินขบวนประท้วงการเลือกตั้ง นับว่าเป็นเรื่องที่ร้ายแรงและมีมลทินที่สุดในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของไทย^{๕๖} ถึงแม้ว่ารัฐบาลได้ประกาศเป็นภาวะฉุกเฉินและห้ามชุมนุมสาธารณะแล้วก็ตาม ก็มีได้ทำให้ประชาชนผู้รักความยุติธรรมหวาดสะอึกหรือเกรงกลัวเลย จึงได้เกิดมีการชุมนุมสาธารณะและมีการเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งทั่วประเทศว่าเป็นโมฆะ ซึ่งเป็นการแสดงออกของประชาชนอย่างพร้อมเพรียง เพราะมีประชาชนเป็นจำนวนมากได้รวมใจกันด้วยความพร้อมเพรียงยิ่งเพื่อต่อสู้กับความไม่ชอบธรรม ผดุงรักษาไว้ด้วยคุณธรรมและวิธีการอันชอบธรรม ข้อเสนอทั้ง ๕ ข้อที่บรรดานักศึกษาและประชาชนได้ยื่นต่อรัฐบาลในสมัยนั้นได้ยื่นไว้ที่กระทรวงมหาดไทย มีสาระสำคัญดังนี้คือ^{๕๗}

๑. เรียกร้องให้รัฐบาลเลิกประกาศภาวะฉุกเฉินโดยฉับพลัน ข้ออ้างที่ว่าชาติอื่นเข้าแทรกแซงนั้นคือชาติใด
๒. เรียกร้องให้รัฐบาลประกาศว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นโมฆะ และให้มีการเลือกตั้งใหม่โดยด่วน

^{๕๕} กระทรวงมหาดไทย, รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เล่ม ๑ (พระนคร : โรงพิมพ์กระต่ายไทย, ๒๕๐๐), หน้า ๕.

^{๕๖} พนม ภัยหน่าย, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕.

^{๕๗} คหาคำ (นามแฝง), ขบวนการสำคัญ (พระนคร : โรงพิมพ์โอเคียนการพิมพ์ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๐๓), หน้า ๖๗๓ - ๖๗๔.

๓. ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ให้ตั้งบรรดานิสิตและนักศึกษาเป็นกรรมการคุมหน่วยลงคะแนน
๔. ให้สอบสวนและลงโทษผู้กระทำผิดในการเลือกตั้ง ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยรีบด่วน
๕. ขอให้กระทรวงมหาดไทยผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งตอบข้อร้องภายใน ๒๔ ชั่วโมง

ถึงแม้ว่าการ เคนขบวนประท้วงการ เลือกตั้งของนิสิตนักศึกษาและประชาชนไม่สามารถที่จะบรรลุผลหรือเอาชนะการ เลือกตั้งทุจริตได้ก็ตาม แต่การกระทำของนิสิตนักศึกษาและประชาชนในครั้งนั้นนั้น เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงภาวะความรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมในทางการเมือง และการปกครองประเทศ จึงแสดงมติความเห็นคัดค้านต่อวิธีการอันไม่ชอบธรรมของรัฐบาลโดยพร้อมเพรียงกัน และในระหว่างที่ประเทศกำลังประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินอยู่นั้น ทางฝ่ายรัฐบาลก็ได้รีบเร่งฉวยโอกาสจัดตั้งรัฐบาลขึ้น

ความเคลื่อนไหวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เกี่ยวกับการ เปิดอภิปรายทั่วไป

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรีลงวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐^{๔๔} แล้ว รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามก็ได้ขึ้นมาบริหารประเทศอีกวาระหนึ่ง ชัยชนะในการเลือกตั้งของรัฐบาล (พรรคเสรีมนังคศิลา) จึงเป็นสิ่งที่สร้างความขมขื่นเคียดแค้นและชิงชังแก่ประชาชนยิ่งขึ้น เพราะการกระทำเช่นนั้นเสมือนหนึ่งเป็นการวิกรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ภายหลังจากที่รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามบริหารราชการแผ่นดินได้ประมาณ ๖ เดือน คือ ถึงวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็ถูกชักฟอกในรัฐสภาโดยการ เปิดอภิปรายทั่วไปของผู้แทนฝ่ายค้านซึ่งนำโดยนายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ หัวหน้าพรรคสหภูมิ พร้อมทั้งสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลา (พรรคของรัฐบาล) อีกบางคน รวมสมาชิกร่วมกันเข้าชื่อทั้งหมด ๖๔ คน ซึ่งจำนวนดังกล่าวนี้พอที่จะขอ เปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๙๕ แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๙๕ เท่านั้น แต่ที่ไม่เปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๙๖ ก็เพราะมีข้อ

^{๔๔} บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๕๐๐, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๔ ตอนที่ ๓๖ (๙ เมษายน ๒๕๐๐), หน้า ๙๓๒.

จำกัดอยู่ที่จำนวนสมาชิกจะรับรองนิติเป็นข้อสำคัญ^{๘๘}

สาระสำคัญที่เสนอเป็นนิติเปิดอภิปรายทั่วไปไม่มีทั้งสิ้น ๘ ข้อ ดังนี้^{๑๐๐}

- ข้อ ๑. รัฐบาลนี้ไม่สามารถรักษากฎหมายของบ้านเมือง เป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย และได้มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพขึ้นในประเทศไทย
- ข้อ ๒. รัฐบาลบริหารการคลังของประเทศไปในทางที่ไม่ชอบ ทำให้ฐานะการคลังของประเทศเสื่อมโทรมจนก่อให้เกิดหนี้สินพอกพูนมากขึ้น
- ข้อ ๓. รัฐบาลนี้ไม่สามารถบริหารกิจการต่างประเทศตามที่ได้แถลงไว้ และไม่สามารถดำเนินการต่างประเทศโดยอิสระ ทั้งไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน
- ข้อ ๔. รัฐบาลนี้ไม่สามารถจัดการศึกษาให้ได้ผลดีแก่ประชาชน
- ข้อ ๕. รัฐบาลนี้ไม่สามารถเพิ่มระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนตามที่แถลงไว้ ทั้งไม่มีนโยบายที่จะลดค่าครองชีพของประชาชน
- ข้อ ๖. รัฐบาลนี้ไม่สามารถดำเนินการในค่านเศรษฐกิจให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน
- ข้อ ๗. รัฐบาลนี้ไม่สามารถป้องกันและปราบปรามคอรัปชั่น ทั้งยังส่งเสริมให้มีการคอรัปชั่นมากขึ้น
- ข้อ ๘. รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดนี้ไม่รักษาสัจจะวาจาที่กล่าวไว้จนเป็นเหตุให้เสื่อมความนิยมเชื่อถือจากประชาชน
- ข้อ ๙. ในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลนี้ ได้สื่อสำแดงให้เห็นว่าไม่รับผิดชอบต่อประชาชน และไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย

^{๘๘} ตามมาตรา ๗๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดมีสิทธิเข้าชื่อเสนอนิติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปในสภานี้สิ้นสุดลง โดยมีข้อความมติให้ผ่านระเบียบวาระนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ แต่การลงมติในกรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกันกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด.

^{๑๐๐} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ (ครั้งแรก) และสมัยสามัญชุดที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๐๐, หน้า ๘๘๘ - ๘๘๑.

จากข้อยุติที่ฝ่ายค้านเสนอเพื่อชักฟอกรัฐบาลให้ตอบชี้แจงข้อเท็จจริงแก่สภาผู้แทน
ดังกล่าวนี้ นับว่าครอบคลุมทุกแง่มุมแห่งนโยบายของรัฐบาล นายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าฝ่าย
ค้านได้กล่าวที่ประชุมสภาผู้แทนถึงมูลเหตุที่ฝ่ายค้านได้เสนอข้อยุติเปิดอภิปรายทั่วไป ตอนหนึ่งว่า

"...การที่เราจำต้องเปิดอภิปรายรัฐบาลนี้ เพราะเราเห็นว่า
ถึงเวลาอันควรแล้ว ความจริงทางฝ่ายรัฐบาลอาจจะว่า พุทโธ ก็ฉัน
เพิ่งบงการได้ ๖ เดือนเท่านั้น แต่ว่าเราไม่ได้ถืออย่างนั้น คือ ท่าน
จอมพลฯ นี้ ท่านก็เป็นรัฐบาลติดต่อกันมาถึงรัฐบาลชุดใหม่นี้ ก็หน้าเก่า
ทั้งนั้น จะมีใหม่เข้ามาก็ไม่กี่คน จะเปลี่ยนที่นั่งกันบ้างก็ตามใจ แต่ว่า
มันก็รัฐบาลในชุดของท่านจอมพลฯ นี้เอง เพราะฉะนั้นเราเห็นว่มาถึง
เวลาแล้ว เพราะทำไมจึงถึงเวลาแล้ว เพราะว่าเวลานี้เท่าที่เรา
เข้าใจและเรานึกถึงประชาชนโดยทั่วไป รู้สึกว่าความอย่างนั้นเออะ
อย่าไปถึงกับรุนแรงไปเลยว่่าความรัฐบาลนี้เต็มที่แล้ว เท่า ๆ ที่ฟัง
ในเสียงทั่ว ๆ ไป แต่บางส่วนอาจจะไม่รำคาญก็ได้ แต่พว่่าเท่าที่ดม
ทราบมานี้มันรำคาญเต็มที่แล้ว เพราะฉะนั้น หากเป็นฝ่ายค้านเรามี
หน้าที่ที่จะต้องชักฟอกรัฐบาลในแง่ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประ-
ชาชนส่วนรวม..."

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลได้กล่าวตอบชี้แจงข้อซักถามของ
ฝ่ายค้าน มีความตอนหนึ่งว่า

"...รัฐบาลในต่างประเทศซึ่งเขาเป็นฝ่ายค้านนั้น โดยมาก
เขาเป็นรัฐบาลกันมานาน ๆ ดังเช่น รัฐบาลในประเทศอังกฤษ ใน
สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ท่านแอดลัมได้เคยเป็นรัฐบาลบริหารราชการ
มานานับเป็นเวลาหลายครั้งหลายหน เพราะฉะนั้นเอง รัฐบาลต่าง-
ประเทศถึงแม้ว่าจะ เป็นฝ่ายค้าน เขาก็ย่อมรู้จักกิจการภายในของรัฐบาล
และการบริหารราชการเป็นอย่างดี แต่มีความเสียใจที่ฝ่ายค้านของ

เมืองไทยนี้ยังไม่เคยเป็นรัฐบาล เพราะฉะนั้น กิจการภายในนั้นของ รัฐบาลก็ไม่สามารถจะทราบได้ เพราะฉะนั้น โดยมากที่พูดกันมาแล้ว โดยมากก็ไปได้มาจากหนังสือพิมพ์บ้าง มาจากวงข้างนอกบ้าง เพราะ ฉะนั้น การพูดก็เป็นที่น่าสงสัยว่าต่อไปมันจะผิดหมด..."^{๑๐๒}

การเปิดอภิปรายทั่วไปในครั้งนี้ใช้เวลา ๒ วัน ๒ คืน คือวันที่ ๒๙ และ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๐ นับเป็นการเปิดอภิปรายทั่วไปครั้งสุดท้ายในสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นหัวหน้ารัฐบาล และผลที่เกิดขึ้นจากการ เปิดอภิปรายทั่วไปในครั้งนี้ ถึงแม้จะไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงและ เสถียรภาพของรัฐบาล คือ ลาออก หรือยุบสภาก็ตาม แต่ก็**เป็นลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงความปั่น- ป่วนและวุ่นวาย**ในวงการบริหารของรัฐบาลในอีกแง่หนึ่ง ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ทางการเมืองของ ไทยในระยะนั้นมีความยุ่งยากอย่างมาก ถึงแม้ว่าการ เปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทน จะไม่ได้เป็นภาพทางการเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมรัฐบาลของสภาผู้แทน- ราษฎรก็ตาม แต่อย่างน้อยก็ช่วยให้รัฐบาลได้ระมัดระวังตัวในการบริหารประเทศ เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของประชาชนมากที่สุด

ผลที่ติดตามมาภายหลังจากการ เปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลงก็คือ

๑. การลาออกของรัฐมนตรีที่สำคัญบางคนในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม
๒. การแยกตัว ของสมาชิกพรรครัฐบาล (เสรีมนังคศิลา)
๓. การรัฐประหาร ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ ✓

การลาออกของรัฐมนตรีที่สำคัญบางคนในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามภายหลังจาก ที่ได้จัดตั้งรัฐบาลเมื่อเสร็จสิ้นการ เลือกตั้ง ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ แล้ว ก็มีเหตุการณ์สับสนและวุ่น วายอยู่ตลอดเวลา เช่น การเดินขบวนของนิสิตนักศึกษาและประชาชนเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลลา ออก แต่ที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งก็คือ การแตกแยกภายในรัฐบาล ซึ่งนับเป็นปัญหาและอุปสรรค สำคัญที่บั่นทอน เสถียรภาพของรัฐบาลอย่างยิ่ง ถึงกับรัฐมนตรีที่สำคัญได้ลาออกจากตำแหน่งในครั้งนั้น มี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลตรี ศิริ ลีริโยชิน รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงสหกรณ์ พลโท ถนอม กิตติขจร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และพลอากาศ-

โท เดลิเมเกียรติ วัฒนางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ได้ขอกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐^{๑๐๓} จะเห็นได้ว่า รัฐมนตรีที่ลาออกเหล่านี้ล้วนเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งสิ้น และต่อมาก็ได้เป็นกลุ่มที่กุมอำนาจทางการเมืองของไทยติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรค เสรีมนังคศิลาซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาลในขณะนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกสภาผู้แทนประเภทที่สองนั้นได้แยกตัวออกจากสมาชิกพรรค เสรีมนังคศิลา เท่ากับเป็นการประกาศตัวเองออกมาอย่างเปิดเผยแล้วว่า จะไม่สนับสนุนนโยบายของพรรคและการบริหารงานของรัฐบาล จึงมีความสำคัญไม่น้อยต่อเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแยกตัวออกจากสมาชิกพรรค เสรีมนังคศิลาของสมาชิกประเภทที่สองซึ่งมีกลไกสลับซับซ้อนอยู่เบื้องหลังมากมาย ทั้งนี้เพราะเหตุที่ว่าบรรดาสมาชิกเหล่านั้นส่วนมากเป็นนายทหารผู้ใหญ่ที่มีความสนิทชิดชอบและสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์อยู่ด้วย การแยกตัวออกจากพรรค เสรีมนังคศิลาของสมาชิกสภาประเภทสองที่ได้อ้างไว้ในการลาออกจากพรรค จึงน่าจะไม่ได้ถูกต้องกับความเป็นจริงนัก เพราะก็ทราบกันดีอยู่แล้วโดยทั่วไปในภายหลังว่า สมาชิกส่วนใหญ่ต่างก็แยกมาสังกัดพรรคการเมืองใหม่ พรรคการเมืองนั้นก็คือ พรรคสหภูมิ ซึ่งมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังนั่นเอง บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนประเภทสองฝ่ายทหารที่ได้เข้าชื่อกันทำหนังสือขอลาออกจากพรรค เป็นสมาชิกพรรค เสรีมนังคศิลาได้อ้างเหตุผลไว้ว่า บรรดาสมาชิกประเภทสองเป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นในระยะเริ่มแรกที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้สมาชิกประเภทสองได้เป็นที่เลื่อมใสสมาชิกประเภทหนึ่งในสภาผู้แทนราษฎร เพราะสมาชิกประเภทสองเป็นผู้รอบรู้และคุ้นเคยกับการบริหารราชการมาแล้ว สมาชิกประเภทสองจึงไม่สมควรสังกัดพรรคการเมืองใด เพราะเหตุที่พรรคการเมืองนั้นย่อมอาจผลัดเปลี่ยนกันได้ตามกาลสมัย หากสมาชิกประเภทสองสังกัดพรรคการเมืองใดแล้ว และภายหลังพรรคการเมืองนั้นมีได้เป็นรัฐบาลกลายเป็นฝ่ายค้าน ก็ต้องกลายเป็นฝ่ายค้านรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปด้วย เป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น ฉะนั้น เพื่อให้เป็นการตรงกับเจตนารมณ์แห่ง

^{๑๐๓} "ประกาศรัฐมนตรีลาออกและแต่งตั้งรัฐมนตรี" ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย, เล่มที่ ๗๔, ตอนที่ ๗๖ (๑๗ กันยายน ๒๕๐๐), หน้า ๑๓๗๔ - ๑๓๗๕.

รัฐธรรมนูญและระบอบประชาธิปไตย จึงขอลาออกจากสมาชิกพรรคเสรีมิ่งคิลาตั้งแต่วันที่
เป็นต้นไป เพื่อบำเพ็ญภาระกิจตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ และดำเนินการ เป็นอิสระด้วย ๑๐๘

ภายหลังที่สมาชิกสภาประ เภทสองได้ทำหน้าที่ขอลาออกจากพรรคเสรีมิ่งคิลา
แล้ว ปรากฏว่ามีสมาชิกหลายคนที่ยอมรับเรื่องได้ขอ เข้าร่วมลงชื่อลาออกจนมีจำนวนถึง ๘๒ คน ๑๐๙
ซึ่งเกินกว่าครึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประ เภทสองที่มีอยู่ในขณะนั้น

การที่สมาชิกสภาผู้แทนประ เภทสองจำนวนมากแยกตัวออกจากพรรคเสรีมิ่งคิลา
จึงเป็นเรื่องที่แน่นอนว่า ต้องกระทบกระ เทือนต่อฐานะของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง และสาเหตุที่ลา
ออกถึงแม้จะไปอ้างเหตุผลดังใดกล่าวไว้ข้างต้นแล้วก็ตาม ก็เป็นเพียงเหตุผลที่นำมาหยิบยกเป็น
ข้ออ้างเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่เหตุผลอันแท้จริงที่สมาชิกสภาประ เภทสองแยกตัวออกจากพรรค-
เสรีมิ่งคิลา ถึงแม้ว่าจะมีเหตุผลอันเป็นกลไก เงื่อนไขอ้างอิงอยู่ก็ตาม ต่อมาก็ทราบกันโดย
แน่ชัดว่า เป็นเพราะ เหตุผลกลยุทธ์ทางการเมืองนั้นเอง ที่บรรดาลูกพรรคนักการเมืองซึ่งสังกัด
พรรคเสรีมิ่งคิลาอยู่ในขณะนั้น ต่างก็จะต้องเห็นฐานะ เสถียรภาพของรัฐบาล และคงไม่ม
ีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะแก้ไขวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ให้รอดพ้นไปได้ ประกอบกับการบริหารและ
การจัดตั้งรัฐบาลได้รับการประท้วง และคัดค้านกันอย่างรุนแรงจากประชาชน กับทั้งสมาชิกสภา
ประ เภทสองก็ต้องการที่จะแสดงให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่า ไม่มีความเกี่ยวข้องหรือ
เป็นพวกพ้องกับรัฐบาล ฉะนั้น การลาออกจากสมาชิกพรรคเสรีมิ่งคิลาจึงเป็นเรื่องที่น่าจะ
ถูกใจประชาชนทั่วไปยิ่งนัก

ผลที่เกิดขึ้นตามมาอีกประการหนึ่งที่สำคัญต่อการ เมืองของไทยในระยะนั้น หลังจาก
ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เปิดอภิปรายทั่วไปไม่นาน (ประมาณ ๓๐ วัน) เมฆหมอกทางการเมือง
ในระคับผู้นำชั้นสูงที่เป็นฝ่ายทหารชั้นผู้ใหญ่ นั่นก็คือ ได้เกิดรัฐประหารขึ้นในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐
มูลเหตุแห่งรัฐประหารครั้งนี้พอจะประมวลได้ คือ

๑๐๘ วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), เมื่อจอมพล ป.ดิถีย์ (พระนคร : โรงพิมพ์
พิบูลการพิมพ์, ๒๕๐๖), หน้า ๕๒๖ - ๕๒๗.

๑๐๙ ปลาทอง (นามแฝง), พรรคการเมืองในประเทศไทย (พระนคร :
โรงพิมพ์อักษรการพิมพ์, ๒๕๐๘), หน้า ๓๑๘ - ๓๒๒.

ก. จากเหตุที่รัฐบาลมีการกระทำที่สื่อไปในทางทุจริต อันเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
๑๐๖
ผู้แทนราษฎร

ข. เรื่องเกี่ยวกับการขัดกันผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น ในกรณีที่จอมพล ป.พิบูล-
สงคราม ให้รัฐมนตรีถอนตัวออกจากข้าราชการประจำ และการค้าที่เป็นองค์การของรัฐ และ
๑๐๗
ของเอกชนทั้งหมด

ค. การแตกแยกกันในบรรดาสมาชิกที่สังกัดพรรคของรัฐบาล (เสรีมนังคศิลา)
เป็นเหตุให้ฐานะของรัฐบาลไม่มั่นคง จนทำให้สมาชิกบางคนร่วมเข้าชื่อเสนอนิติเปิดอภิปราย
ทั่วไปร่วมกับพรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ

๑๐๖ พนม ภัยหนาว, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗๐.

๑๐๗ สมุท สุรักชกะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒๒ - ๖๒๗.